

Invoering leerwerktrajecten: een goede start!

Vmbo projectorganisatie, juli 2002

Inhoudsopgave	
Lijst met afkortingen	4
Management Summary: samenvatting, conclusies en aanbevelingen	5
I. Samenvatting	5
II. Conclusies en aanbevelingen	7
Hoofdstuk 1 Inleiding	11
1.1 Context	11
1.1.1 Procedure	11
1.2 Rapportage	13
1.2.1 Scholen uit de eerste tranche	13
1.3 Aanpak en opbouw van het rapport	13
Hoofdstuk 2 Landelijk beeld van de scholen uit de eerste tranche	15
2.1 Van nomineren naar kwalificeren	15
2.1.1 Vmbo Groen	15
2.1.2 Spreiding naar provincie	15
2.2 Sectoren	18
2.3 Afdelingen	18
2.4 Adviezen en verbeterafspraken	19
2.5 Bevindingen	20
Hoofdstuk 3 Leerwerktrajecten nader bezien	21
3.1 Doelstelling	21
3.2 Doelgroep	21
3.3 Criteria	23
3.4 Procedure	25
3.5 Instrumentarium	26
3.6 Bevindingen	27
Hoofdstuk 4 Inhoudelijke invulling leerwerkplan	28
4.1 Pedagogisch-didactische vormgeving	28
4.2 Programma leerinhouden	29
4.3 Leerwerkplekmix	30
4.3.1 Vorm en omvang praktijkdeel	31
4.5 Leerlingbegeleiding	32
4.5.1 Vormgeving leerlingbegeleiding	32
4.6 Scholingsplan	32
4.7 Bevindingen	33
Hoofdstuk 5 Samenwerking	34
5.1 Kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven	34
5.2 Bedrijven	35
5.2.1 Andersoortige leerwerkplekken	35
5.2.3 Kwaliteit van de leerwerkplekken	35
5.3 Vervolgonderwijs: roc/aoc('s)	36

5.3.1	Typering programmering aanvullende programmaonderdelen en/of competentieonderdelen	37
5.4	Ouders/verzorgers	37
5.5	Regionale meld- en coördinatiefunctie	38
5.6	Andere scholen voor vmbo	38
5.7	Samenwerkingsverband vo-svo	39
5.8	Bevindingen	39
Aanvulling: Heraudits kwalificatie		40
Bijlage 1 Kwalificatieformat Leerwerkplan		43
Bijlage 2 Beschrijvingsmodel leerwerkplan		48
Bijlage 3 Kwalificatie format gespreksverslag		61

Lijst met afkortingen

AOC= agrarisch opleidingen centrum

AVMB= algemene voorbereiding op maatschappij en beroep

BB= basisberoepsgerichte leerweg

BPV= beroepspraktijkvorming

COLO= vereniging kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven

IVBO= individueel voorbereidend beroepsonderwijs

LNV= landbouw, natuurbeheer en visserij

LWOO= leerweg ondersteunend onderwijs

OCenW= onderwijs cultuur en wetenschappen

ROC= regionaal opleidingen centrum

VO-SVO= Voortgezet onderwijs-speciaal voortgezet onderwijs

Management Summary: samenvatting, conclusies en aanbevelingen

I. Samenvatting

Met 194 scholen is een kwalificatiegesprek gevoerd. De Vmbo projectorganisatie heeft over 79% van de scholen een positief advies gegeven aan de staatssecretaris van OCenW en de minister van LNV. Met iets meer dan de helft van het totaal aantal scholen zijn verbeterafspraken gemaakt. Deze verbeterafspraken hadden voornamelijk betrekking op het volledige leerwerkplan en samenwerkingsovereenkomsten met roc/aoc('s).

Hieronder volgt een overzicht van de 194 adviezen die gegeven zijn.

Tabel 3: Advies aan de staatssecretaris van OCenW en de minister van LNV op basis van het kwalificatiegesprek

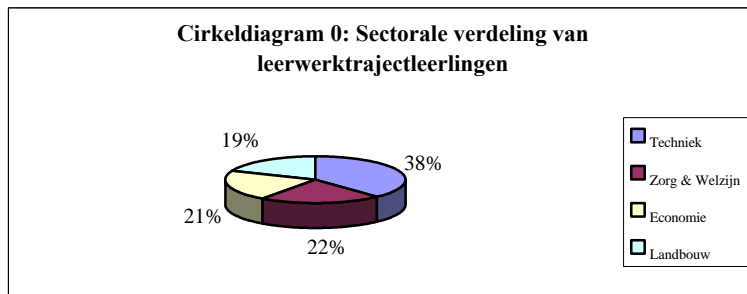
Advies	Absoluut	Relatief
De Vmbo projectorganisatie adviseert positief over kwalificatie.	153	79%
De Vmbo projectorganisatie adviseert positief, mits de school voor 15 juni 2002 de verbeterafspraken nakomt.	32	16%
De Vmbo projectorganisatie adviseert negatief, maar geeft de school gelegenheid om voor 15 juni 2002 de verbeterafspraken na te komen, waarna opnieuw advies wordt uitgebracht.	9	5%
De Vmbo projectorganisatie adviseert negatief, maar geeft de school de gelegenheid om in het schooljaar 2002-2003 opnieuw kwalificatie aan te vragen.	0	0%

Scholen richten zich met leerwerktrajecten primair op kwalificering en een specifieke pedagogisch-didactische benadering. De doelgroep bestaat uit leerlingen die langs een andere weg dan het reguliere onderwijs beter in staat zijn het diploma basisberoepsgerichte leerweg te halen. Deze doelgroepen zouden echter nog kunnen veranderen als scholen eenmaal ervaring hebben opgedaan met leerwerktrajecten.

Alle scholen hanteren criteria als het gaat om de toelating en/of selectie van leerlingen tot leerwerktrajecten. De meest genoemde criteria zijn motivatie, faalangst en leerstijl. De meest genoemde contra-indicatie is gedragsproblematiek. Bijna alle scholen zijn klaar met de preselectie van leerlingen. Ongeveer de helft van de scholen heeft meerdere procedures gereed. Voor wat betreft de instrumenten die worden gebruikt bij de selectie van leerlingen gebruikt meer dan de helft van de scholen het criteriumgericht interview. De instrumenten die scholen gebruiken, worden vaak ook toegepast bij toeleiding naar lwoo. De instrumenten die hierbij nieuw zijn, zijn portfolio en het criteriumgericht interview.

Het merendeel van de leerwerktrajecten zal worden aangeboden in de sector Techniek. Iets minder dan de helft van het geschatte aantal leerwerktraject leerlingen komt uit deze sector. Zorg & Welzijn en Economie zijn met respectievelijk 22% en 21% ongeveer even groot. De kleinste sector waar leerwerktrajecten wordt aangeboden is Landbouw. Binnen de sectoren is Landbouw en natuurlijke omgeving de grootste afdeling. Ook Bouwtechniek is een populaire afdeling met 38% van het totaal aantal leerwerktraject leerlingen in de sector Techniek. Binnen de sector Zorg & Welzijn zit meer dan de helft van de leerlingen binnen de afdeling Verzorging. De grootste afdelingen binnen de sector Economie zijn Handel en Verkoop en ISP Handel & Administratie.

De verdeling over de sectoren ziet er als volgt uit.

Scholen zijn vrij voortvarend aan de slag gegaan met de invulling van het leerwerkplan. Binnen dit plan neemt de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen een centrale plaats in, daarbij rekening houdend met de mogelijkheden en interesses van een leerling. De meeste scholen kiezen voor de minimale variant als het gaat om de invulling van het leerinhoudenprogramma. De accentverschillen bij de scholen zitten vooral in de invulling van de extra programmaonderdelen en het aantal uren dat aan bepaalde vakken wordt besteed.

De meeste scholen kiezen ervoor om de buitenschoolse component zowel in leerjaar 3 als in leerjaar 4 aan te bieden. Slechts enkele scholen beginnen pas in leerjaar 4 met het aanbieden van leerwerktrajecten. Het zwaartepunt voor de leerling ligt vooral op het binnenschools leren. Scholen proberen echter wel praktijkgerichte vakken te geven. Ten aanzien van de leerlingbegeleiding en de vormgeving hiervan spreken scholen vooral hun verwachtingen uit. In de meeste gevallen hebben scholen nog geen concrete invulling hieraan gegeven. Zo hoopt men dat de praktijkbegeleider zal deelnemen aan terugkombijeenkomsten. De hoop wordt eveneens uitgesproken dat bij de verwerking van het geleerde een koppeling wordt gelegd tussen de praktijkervaringen en het onderwijs binnen school.

Het scholingsplan is gericht op gemiddeld twaalf docenten. Iets minder dan de helft van de scholen maakt gebruik van het scholingsaanbod van Scholen in vmbo. Onderwerpen waarvoor scholing/ondersteuning gewenst is, zijn buitenschoolse begeleiding, competentiegericht leren en ICT-vaardigheden.

Er blijkt een groot kwalitatief verschil te bestaan tussen de samenwerking van vmbo scholen met roc's. Op veel plaatsen is de doorstroom schriftelijk geregeld. In een aantal gevallen gaat de samenwerking tussen vmbo en roc verder dan het minimale. Omdat het succes van leerwerken in grote mate afhankelijk is van de doorstroom naar het roc/aoc zal dit goed geregeld moeten worden. Niet verwante instroom blijkt alleen zinvol wanneer op leerlingenniveau afspraken worden gemaakt voorafgaand aan instroom. Dit gebeurt niet in alle gevallen. Er zijn scholen en roc's(-sectoren) die afgesproken hebben hiermee te wachten tot leerlingen bekend zijn.

Scholen hebben over het algemeen weinig moeite om leerwerkplekken te vinden; er lijken voldoende leerbedrijven te zijn. In een aantal gevallen gaat de samenwerking tussen leerbedrijven en scholen verder dan het minimale. Aangezien scholen weinig moeite hebben om leerbedrijven te vinden, bestaat de valkuil dat de rest van het samenwerkingstraject in sommige gevallen wordt onderschat. Begeleiders in de bedrijven moeten delen van het onderwijsprogramma voor hun rekening nemen en worden dus deel van het team dat zich gaat bezighouden met leerwerktrajecten. Dit onderdeel van het samenwerkingstraject is cruciaal voor het succes van leerwerken, en moet dus niet onderschat worden. Wat betreft de eenduidigheid van rmc's zou gekeken moeten worden naar mogelijkheden om dit te agenderen tijdens het landelijke overleg van de VNG.

II. Conclusies en aanbevelingen

Inmiddels heeft de eerste tranche scholen zich gekwalificeerd voor leerwerktrajecten. Scholen zijn vol enthousiasme aan de slag gegaan met de voorbereiding op leerwerktrajecten. Dit enthousiasme bleek zowel uit de wijze van voorbereiding op de kwalificatieronde, als uit de kwalificatiegesprekken zelf. Het aantal gekwalificeerde scholen is hier voldoende bewijs van.

Leerwerktrajecten: feiten en cijfers

Met 194 scholen zijn kwalificatiegesprekken gevoerd. Over 153 van deze scholen is door de vmbo-projectorganisatie een positief advies uitgebracht aan de staatssecretaris van OCenW en de minister van LNV. 38% van de leerlingen komt uit de sector Techniek, respectievelijk 21% en 22% komen uit de sectoren Economie en Zorg & Welzijn. De sector met het kleinste aandeel is Landbouw.

Conclusies die kunnen worden getrokken op basis van de cijfers in de rapportage zijn:

- Van de vier grote steden is Utrecht de enige stad waarin alle scholen met een basisberoepsgerichte leerweg zich hebben voorbereid op leerwerktrajecten.¹
- De helft van de scholen in de vier grote steden is opgegaan voor kwalificatie, dit is vergelijkbaar met het landelijke beeld. Dit betekent dat landelijk gezien het aantal scholen dat leerwerktrajecten aanbiedt nog behoorlijk kan groeien.
- In Drente en Groningen, twee provincies buiten de Randstad, zijn verhoudingsgewijs de meeste scholen met een basisberoepsgerichte leerweg opgegaan voor kwalificatie. De verwachting was echter dat de scholen in de Randstedelijke provincies in veel grotere mate zouden willen starten met leerwerktrajecten. In een aantal steden is dit wel het geval, relatief gezien niet.
- In provincies met veel scholen met een basisberoepsgerichte leerweg zijn ook relatief veel kwalificatiegesprekken gevoerd. Een uitzondering hierop vormt Gelderland, dat relatief weinig scholen in de eerste tranche heeft in vergelijking met het totaal aantal scholen met een basisberoepsgerichte leerweg in deze provincie.
- In de van oudsher traditionele afdelingen voor individueel onderwijs zitten verhoudingsgewijs veel leerlingen die een leerwerktraject gaan volgen.
- 4% tot 5% van de leerlingen in de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg zal, gelet op de huidige cijfers, naar een leerwerktraject worden toegeleid.

Aangezien veel scholen hebben aangegeven voorzichtig te willen beginnen met leerwerktrajecten is de verwachting dat de aantallen leerlingen per school nog zullen groeien. Daarnaast start de helft van de scholen met een basisberoepsgericht leerweg in Nederland met leerwerktrajecten, waardoor het aantal scholen dat leerwerktrajecten zal aanbieden in de toekomst ook nog flink kan groeien.

¹ 1 school in Utrecht heeft zich teruggetrokken na de nominatiefase.

Het startproces van leerwerken

Scholen zijn overwegend goed voorbereid het kwalificatietraject ingestapt. Daar is een heel proces van voorbereidingen aan vooraf gegaan. Scholen hebben in het organiseren van het buitenschoolse deel van leerwerktrajecten nog geen ervaring kunnen opdoen. Ervaringen met het buitenschools leren in de vorm van stages en de contacten met het vervolgonderwijs waren klein qua omvang, 60 uur in het derde leerjaar en tot nu veelal gebaseerd op de inspanningen en de relatienetwerken van (meestal) de beroepsgerichte docenten. In de Beleidsregel zijn allereerst de kaders gecreëerd waarbinnen leerwerktrajecten vorm dienen te krijgen. Ook biedt de Beleidsregel scholen de ruimte (en beperking) om te komen tot een flexibele invulling van leerwerktrajecten. Krachtiger geformuleerd, door deze ruimte zijn scholen in staat de basisberoepsgerichte leerweg flexibeler in te vullen. Een leerwerktraject wordt immers afgesloten met een diploma basisberoepsgerichte leerweg/leerwerktraject en geeft recht op een verwante doorstroom naar het vervolgonderwijs in niveau 2. Deze mate van flexibiliteit biedt scholen tevens de mogelijkheid leerlingen, die daarvoor in aanmerking komen, maatwerk te bieden. Door de beschikbaarheid van verschillende handreikingen, instrumenten en noodzakelijke achtergrondinformatie, samengebracht in de Toolbox leerwerktrajecten, hebben scholen handen en voeten kunnen geven aan de invulling van leerwerktrajecten en de noodzakelijke voorbereiding hiervan. Binnen deze handreikingen is vanuit verschillende invalshoeken gekoerst op de realisering van leerwerktrajecten. Het was echter niet de bedoeling dat het traject zou verworden tot een papieren tijger. Een nieuw op te zetten leertraject vraagt namelijk meer dan enkel papieren instructies. Via ideevorming, afstemming, voorlichting en externe advisering door onder andere de Vmbo projectorganisatie is sturing gegeven aan het verloop van het voorbereidingsproces. Deze wijze van procesbegeleiding maakte het voor scholen mogelijk voldoende geëquipeerd de voorbereidingen voor leerwerktrajecten in te gaan.

Nomineren en kwalificeren

In dit traject zijn twee audit-momenten van evaluatie en advies ingebouwd: het nominatiegesprek, waarin scholen aan konden geven met de voorbereiding van leerwerktrajecten te starten. De Vmbo Projectorganisatie heeft deze audit verzorgd en de staatssecretaris van OCenW en de minister van LNV over de uitkomsten hiervan geadviseerd. De voorbereidingsperiode, leidend naar kwalificatie wordt afgerond met een kwalificatiegesprek tussen de school en de Vmbo projectorganisatie. Ook deze ronde gesprekken, uitgevoerd op initiatief van de scholen, is afgerond met een advies aan de staatssecretaris van OCenW en de minister van LNV. Bij een positief advies kunnen scholen met ingang van het schooljaar 2002/2003 leerwerktrajecten aanbieden en uitvoeren.

Gezien het aantal gekwalificeerde scholen in de eerste tranche kan geconcludeerd worden dat scholen baat hebben gehad bij de opzet van het ingezette proces. De specifieke inrichting van het proces, met duidelijk omschreven kaders en regels, de wijze van procesbegeleiding en de laagdrempelige benadering (korte lijnen) kunnen worden aangemerkt als succesfactoren voor de voorbereiding en inrichting van leerwerktrajecten. Door deze specifieke aanpak is het mogelijk geweest de continuïteit van het proces voldoende te waarborgen en op kwalitatief hoog niveau te laten plaatsvinden.

Uitvoering leerwerktrajecten: feiten en trends uit de kwalificatiefase

Scholen hebben een goed beeld welke leerlingen in aanmerking komen voor een leerwerktraject. Leerwerktrajecten zijn bestemd voor leerlingen die door een andere vorm dan het reguliere onderwijs beter in staat zijn het diploma basisberoepsgerichte leerweg te halen. Opvallend is wel dat een groot deel van de leerwerktraject leerlingen bestaat uit twee leerlingen; een doelgroep waarvoor leerwerktrajecten in de eerste instantie niet alleen bestemd was.

Bij het *selecteren* en *determineren* van de leerwerktraject leerlingen hanteert elke school criteria en instrumenten. Motivatie, faalangst en leerstijl zijn de belangrijkste indicatoren als het gaat om de toelating van leerlingen tot leerwerktrajecten. De belangrijkste contra-indicatie bij toelating tot leerwerktrajecten is het feit of een leerling gedrag- en/of sociaal-emotionele problemen heeft. Bij de determinatie maken scholen gebruik van verschillende instrumenten. Daarbij zullen scholen vooral gebruikmaken van het criteriumgericht interview. De mogelijkheden die dit instrument biedt

worden nog te weinig onderkend door scholen en blijven voornamelijk steken in vraaggesprekken met leerlingen. Instrumenten aangereikt en genoemd in de Toolbox hebben bij veel scholen ertoe geleid dat men deze naast de toepassing voor leerwerktrajecten, schoolbreed wil invoeren.

Geconcludeerd kan worden dat leerwerktrajecten er toe hebben geleid dat scholen kritischer en scherper zijn gaan kijken naar de determinatie van leerlingen, maar voor een adequaat gebruik van het criteriumgericht interview hebben scholen in veel gevallen nog scholing nodig.

De eerste *procedurele* stappen als het gaat om leerwerktrajecten zijn reeds door scholen gezet. De procedures waar hierop bedoeld worden zijn:

- voorlichting aan leerlingen
- preselectie
- uitvoeren beoordelingstraject
- uitslag
- gevolgen voor beoordeling
- rechten deelnemer

Het *binnen- en buitenschools* leren, zowel naar inhoud als naar vorm, is de crux van leerwerktrajecten. Leerwerken is immers vooral een didactische leerroute, waarbij door een uitgekende mix van binnen- en buitenschoolse leren betere resultaten worden behaald. Hiervoor is het zowel nodig dat scholen een goed beeld hebben van de beroepspraktijk, als vanuit dit beeld zich een beter oordeel kunnen vormen over de wijze waarop het leerwerken gestructureerd kan worden. Juist dit leren in de praktijk en de afstemming hiervan in de schoolomgeving is de uitdaging voor het vmbo. Scholen zullen de komende jaren een evenwichtige balans tussen het binnen- en buitenschools leren ontwikkelen.

Het overgrote deel van de scholen kiest voor een gecombineerd praktijkdeel in leerjaar drie en vier. Slechts enkele scholen starten uitsluitend in leerjaar vier met leerwerktrajecten. Scholen maken in ruime mate gebruik van de mogelijkheden om het binnen- en buitenschoolse deel over de gehele bovenbouw te verdelen. Zo komt het voor dat een aantal scholen het begin van het derde leerjaar als een vorm van oriëntatie en schakelen benutten en het feitelijk leerwerkdeel later starten, bijvoorbeeld na de kerstvakantie. Verder kan de wijze van inrichting van het leerwerken variëren naar gelang de specifieke behoefte van een branche of bedrijfstak.

De omvang van het praktijkdeel wordt door de meeste scholen vrij voorzichtig ingezet: leerlingen gaan gemiddeld twee dagen per week naar het leerbedrijf verdeeld over leerjaar 3 en 4. Weinig scholen maken gebruik van de mogelijkheid om de omvang van het buitenschoolse praktijkcomponent flexibel in te vullen. Een goede balans dient daarom gezocht te worden tussen het leren op school in aanvulling op en in relatie tot het werken in het leerbedrijf. Hiertoe behoort ook het feitelijk uitlijnen van het gehele leertraject tot aan het niveau van een startkwalificatie, in casu betreft het hier de lange termijn planning van het curriculum tussen vmbo-roc als een ononderbroken leertraject.

Scholen maken voor de leerlingbegeleiding vaak een of meerdere docenten vrij. Deze docent treedt op als coach en mentor voor de leerwerktraject leerlingen. Naast de begeleiding binnenschools hebben scholen hun verwachtingen uitgesproken over de vormgeving van de buitenschoolse begeleiding door de leerwerkplek. De school blijft echter eindverantwoordelijke voor het gehele onderwijsproces van de leerling dus ook voor de buitenschoolse begeleiding. Bij de vormgeving hiervan dienen scholen daar nadrukkelijk rekening mee te houden.

Externe omgeving

Verschillende actoren spelen een rol bij de uitvoering van leerwerktrajecten. Naast de ouders hebben scholen te maken met roc's, leerbedrijven, kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven en regionale meld- en coördinatiefuncties.

Roc's/aoc's zijn noodzakelijke partners als het gaat om de realisatie van doorlopende leerlijnen naar het mbo. Dit is tevens een voorwaarde uit de Beleidsregel. Vmbo scholen dienen individuele afspraken per leerling te maken. Op management- en sectorniveau hebben de scholen reeds concrete afspraken gemaakt met de roc's/aoc's. Slechts een beperkt deel van de scholen beschikt echter over individuele doorstroomafspraken. Dit had vooral te maken met het tijdstip waarop de kwalificatiefase per school werd afgerond en het feit dat de determinatie van leerlingen nog niet overal zijn beslag had gekregen. Het concretiseren van de individuele doorstroomafspraken met roc's/aoc's zal in de fase na kwalificatie nadrukkelijker aan de orde moeten komen. Veelal maakt deze afstemming inmiddels deel uit van het beroepskolomtraject dat ingang is gezet tussen het vmbo en roc's via onder meer de impulsprojecten.

Een succesvolle realisatie van leerwerktrajecten vraagt om goede medewerking en samenwerking met de leerbedrijven. Zij stellen namelijk de werkplekken ter beschikking waar de leerlingen hun buitenschoolse praktijkcomponent gaan uitvoeren. Scholen hebben over het algemeen geen problemen bij het vinden en contacteren van leerbedrijven.

De helft van de scholen heeft contact (gezocht) met de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven. Scholen zijn nog onvoldoende op de hoogte van de rol die deze kenniscentra spelen in leerwerktrajecten. Naast het ontwikkelen van de praktijkboeken zijn zij verantwoordelijk voor het erkennen van leerbedrijven, kwalificeren van de leermeester en het beschikbaar stellen van kennis en expertise aan scholen. De kenniscentra beroepsonderwijs zien voor zichzelf een kans weggelegd om zich te profileren binnen het vmbo. Met alle kenniscentra beroepsonderwijs is, in aansluiting op het landelijk convenant met het colo, overeengekomen dat een specifiek actieplan voor leerwerken wordt opgesteld en uitgevoerd.

Scholen zijn verplicht om leerwerktraject leerlingen aan te melden bij de regionale meld- en coördinatiefuncties. Praktisch alle scholen hebben reeds contact gelegd met deze instanties en dit heeft geleid tot afspraken over de te volgen procedure en te zetten stappen.

Voortgang en perspectief

Gesteld kan worden dat er sprake is van een zorgvuldige start van leerwerktrajecten. De inzet van de scholen om zich te nomineren en kwalificeren is, gelet op de inspanningen die de invoering van het vmbo met zich meebrengt, goed te noemen en maakt duidelijk dat de scholen de invoering van leerwerken tot een kwaliteitsimpuls proberen te maken.

De wijze van invoering van leerwerktrajecten wordt ook voor de nieuwe lichte vmbo scholen die met leerwerken starten, voortgezet. Het invoeringstraject van leerwerken moet overigens niet geïsoleerd bekeken worden. Het past zowel in het integrale traject van invoering van het vmbo, als in de samenwerkingsinspanningen met de roc's. Ook de impulsprojecten met bedrijven geven een extra versnelling aan het proces.

De komende periode zal in het bijzonder aandacht gegeven worden aan de uitvoering van de gemaakte afspraken :

- voortzetting van het traject van nomineren en kwalificeren
- uitvoering van de actieplannen van de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven
- initiëring van activiteiten in de richting van branches en bedrijfstakken
- voorlichting en informatie in de richting van individuele bedrijven
- monitoring van het proces van invoering

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Context

Op dit moment worden voorbereidingen getroffen om de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo in te richten met een leerwerktraject. In een leerwerktraject kunnen leerlingen een deel van het onderwijsprogramma van het derde en vierde leerjaar volgen bij een bedrijf, als stage of als werkplek. In de notitie 'Ruimte voor kwaliteit bij de aanpak van onderwijsachterstanden', die op 22 februari 2000 door de staatssecretaris van OCenW is aangeboden aan de Tweede Kamer, is de inrichting van de leerwerktrajecten in de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo aangekondigd. In juli 2000 heeft de Tweede Kamer vervolgens de notitie 'Ruimte voor leerwerktrajecten' ontvangen, waarin de kaders zijn aangegeven voor de inrichting van leerwerktrajecten in de praktijk. Op basis van deze notitie heeft de Tweede Kamer groen licht gegeven voor de invoering van de leerwerktrajecten in het vmbo in het schooljaar 2001-2002. Tenslotte heeft het Ministerie van OCenW op 26 februari 2001 de Beleidsregel leerwerktrajecten (kenmerk: VO/BOB-2001/1761) gepubliceerd voor de besturen van scholen voor vmbo.

Leerwerktrajecten zijn een volwaardige route binnen de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo, die gebruikmaken van werkend leren en aansluiten op het mbo. Leerwerktrajecten (werkend leren) biedt een groep jongeren, die perspectief hebben op het halen van een diploma basisberoepsgerichte leerweg, maar niet meer gemotiveerd raken door een schoolse omgeving, de mogelijkheid hun talenten binnen een andere omgeving te ontplooiën en daarmee hun kansen op het behalen van een startkwalificatie te vergroten. Een leerwerktraject biedt scholen ook de ruimte om het onderwijs af te stemmen op de individuele interesses van hun leerlingen. Dit maatwerk verhoogt de kans op het behalen van een startkwalificatie en verlaagt de kans op uitval. Bovendien verhoogt de mogelijkheid werkend te leren voor veel jongeren de aantrekkelijkheid van het onderwijs. Een leerwerktraject is een volwaardige leerroute binnen de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo. Dit betekent dat een leerwerktraject met een diploma wordt afgesloten en dat leerlingen met dat diploma kunnen doorstromen naar een vervolgopleiding op een roc of een aoc. Uitgangspunt hierbij is doorstroom naar een verwante opleiding niveau twee op het roc/aoc. Daartoe moeten de vmbo-scholen bindende afspraken maken met het roc/aoc. Bij leerlingen waarvan blijkt dat zij niet in staat zullen zijn het 'diploma leerwerktraject' te halen zal via maatwerk alsnog worden ingezet op doorstroming naar niveau twee binnen het roc/aoc.

1.1.1 Procedure²

Scholen, die leerwerktrajecten willen aanbieden in de basisberoepsgerichte leerweg dienen aan te tonen dat zij in staat zijn om de kwaliteit van een leerwerktraject te waarborgen. Daarnaast dient de school bindende afspraken gemaakt te hebben met de actoren in zijn omgeving; het roc/aoc en het leerbedrijf. Hiertoe wordt in de Beleidsregel leerwerktrajecten (kenmerk: VO/BOB-2001/1761) een procedure beschreven waarin scholen via het doorlopen van een gefaseerd traject kunnen starten met het aanbieden van leerwerktrajecten.

Scholen moeten zich eerst nomineren door een speciaal format leerwerkplan in te dienen bij het Ministerie van OCenW of in het geval van aoc's bij het ministerie van LNV. De nominatiefase luidt als het ware het startsignaal in voor de voorbereiding op leerwerktrajecten in het derde leerjaar van de basisberoepsgerichte leerweg. Op basis van het plan dat de school gemaakt heeft, worden vervolgens nominatiegesprekken gevoerd met de scholen door de Vmbo projectorganisatie. De Vmbo projectorganisatie maakt een nominatieverslag van dit gesprek. Het verslag bevat onder meer aandachtspunten die de scholen moeten verbeteren voor de kwalificatieprocedure. De Vmbo projectorganisatie brengt vervolgens een advies uit aan de staatssecretaris van OCenW en de minister van LNV. De staatssecretaris van OCenW en de minister van LNV nemen de uiteindelijke beslissing.

² De gegevens uit deze paragraaf zijn afkomstig uit de Beleidsregel leerwerktrajecten (kenmerk: VO/BOB-2001/1761).

Bij een positief advies kan de school beginnen met de voorbereidingen. Indien scholen gekwalificeerd zijn ontvangen ze een leerwerkbudget van €22.689,= per vestiging.

De scholen hebben een jaar de tijd om zich, mede naar aanleiding van de resultaten van het nominatiegesprek, voor te bereiden op de uitvoering en implementatie van leerwerktrajecten. Voor de ondersteuning in de nominatiefase is de Toolbox leerwerktrajecten in het vmbo ontwikkeld. Om de scholen te ondersteunen in de fase van kwalificering heeft de Vmbo projectorganisatie een Supplement Toolbox ontwikkeld, waarmee de scholen een instrumentarium aangereikt kregen waarbij zowel de schoolinterne als de schoolexterne ontwikkeling van leerwerktrajecten bevorderd wordt. Deze voorbereidende fase wordt afgesloten met de kwalificatie voor leerwerktrajecten. Kwalificatie is mogelijk als scholen tijdens het kwalificatiegesprek met de Vmbo projectorganisatie duidelijk maken dat zij gereed zijn voor het aanbieden van leerwerktrajecten. Dit houdt onder meer in dat zij voldoen aan de officiële criteria uit de Beleidsregel leerwerktrajecten en dat de eventuele verbeterpunten uit de nominatiefase zijn uitgevoerd. Het kwalificatiegesprek kan opgevat worden als een afsluiting van de voorbereiding op leerwerktrajecten. De Vmbo projectorganisatie brengt vervolgens opnieuw advies uit aan de staatssecretaris van OcnW en de minister van LNV. De gekwalificeerde scholen kunnen vanaf augustus 2002 starten met het praktijkdeel van leerwerktrajecten. Een aantal scholen is in het schooljaar 2001/2002 reeds begonnen met het opstarten van leerwerktrajecten.

Scholen hebben twee momenten waarop zij kunnen starten met de voorbereidingen voor leerwerktrajecten. Scholen uit de eerste tranche hebben voor 1 mei 2001 aangegeven dat zij zich willen nomineren. Deze groep scholen kan zich kwalificeren voor 1 mei 2002. De scholen die meedoen in de tweede tranche moeten voor 1 mei 2002 aangeven dat zij zich willen nomineren. Daarna hebben zij tot uiterlijk 1 mei 2003 de tijd om zich te kwalificeren. Om voor kwalificatie in aanmerking te komen dienen scholen te voldoen aan de officiële criteria uit de Beleidsregel leerwerktrajecten.

De officiële criteria uit de Beleidsregel zijn:

- De school beschikt over een volledig leerwerkplan. Een verplicht onderdeel daarvan is de organisatie van de leerlingbegeleiding door de school, zowel binnenschools als op de buitenschoolse leerwerkplek, en de invulling van het praktijkdeel van het leerwerktraject.
- De school heeft een samenwerkingsovereenkomst met een roc/aoc waarin tenminste de afspraken zijn vastgelegd over de verwante doorstroom van leerlingen met een diploma leerwerktraject/basisberoepsgerichte leerweg op niveau twee én de niet verwante doorstroom waarbij leerlingen met een maatwerktraject een startkwalificatie kunnen behalen. Deze afspraken zijn gebaseerd op de inhoud van het praktijk- en theoriedeel van het leerwerktraject zoals vastgelegd in het leerwerkplan.
- De school beschikt over schriftelijke afspraken met leerbedrijven over de beschikbaarheid van leerwerkplekken in het aankomende schooljaar.
- Hiermee toont de school in voldoende mate aan te kunnen voldoen aan de kwaliteitseis dat de school vóór 1 augustus van het vierde leerjaar, of bij uitzondering eerder namelijk bij aanvang van een stage- of leerwerkplek in het derde leerjaar, voor de leerlingen in het leerwerktraject beschikt over een leerwerkovereenkomst die ondertekend is door de school, de leerling (bij minderjarigheid de wettelijke vertegenwoordiger) en het leerbedrijf.
- De school heeft met de gemeente afspraken gemaakt over de registratie van leerlingen in een leerwerktraject bij de regionale meld- en coördinatiefunctie (rmc). Onderdeel van die afspraken is dat de scholen vooraf criteria opstellen aan de hand waarvan toelating tot leerwerktrajecten voor de school kan plaatsvinden. Deze werkwijze maakt het schoolbeleid inzake leerwerktrajecten transparant.
- De school heeft een plan ontwikkeld voor de training van docenten op de begeleiding van leerlingen in het leerbedrijf.

1.2 Rapportage

De procesmanager leerwerken is gevraagd een rapportage te maken van de kwalificatiegesprekken die zijn gevoerd in het kader van leerwerktrajecten eerste tranche. De kwalificatiegesprekken zijn de afsluiting van de voorbereiding van scholen op de invoering van leerwerktrajecten. Onderhavig rapport biedt de staatssecretaris van OCenW en de minister van LNV inzicht in hoe scholen omgaan met de regelgeving en afspraken die zijn gemaakt binnen de Beleidsregel. Het rapport is tevens richtinggevend voor de ontwikkeling van leerwerktrajecten. Daarnaast is dit rapport bedoeld voor scholen opdat zij een beeld krijgen van de landelijke ontwikkelingen ten aanzien van leerwerktrajecten.

1.2.1 Scholen uit de eerste tranche³

In totaal hebben 155 vmbo-scholen (locaties) zich genomineerd voor leerwerktrajecten. Van deze scholen heeft een deel zich teruggetrokken uit de procedure. Uiteindelijk hebben 194 scholen een kwalificatiegesprek gevoerd. Een verklaring voor het verschil, in vergelijking met de nominatiefase, is de afzonderlijke opname van de nevenvestigingen van de aoc's en de toevoeging van de scholen uit de vier grote steden.

De rapportage heeft betrekking op de 194 scholen afkomstig uit de eerste ronde van de kwalificatiegesprekken (inclusief de scholen uit de vier grote steden en aoc's). De scholen in de eerste tranche willen per 1 augustus aanstaande leerwerktrajecten gaan aanbieden.

De scholen in de vier grote gemeenten⁴ hoefden zich niet te nomineren, vanwege hun ervaringen met vergelijkbare trajecten in het kader van het Onderwijskansenbeleid (OK-beleid). In het schooljaar 2001-2002 hebben de vmbo-scholen in de vier grote steden namelijk al de mogelijkheid gehad om te experimenteren met leerwerktrajecten. Daarnaast zijn er vanuit de Impulsmiddelen initiatieven in het kader van leerwerktrajecten gehonoreerd. Vmbo-scholen die deelnemen aan de arrangementen van de vier grote steden vanuit het OK-beleid en/of de Impulsprojecten en die dus al gestart zijn met het voorbereiden en mogelijk uitvoeren van leerwerktrajecten beginnen in het kader van deze Beleidsregel direct met de kwalificatieprocedure. Deze scholen vielen dus buiten de nominatiefase, maar hebben wel deelgenomen aan de kwalificatieprocedure. Met al deze scholen is in plaats van een nominatiegesprek een zogeheten nulmetingsgesprek gevoerd op basis van een door hen opgesteld leerwerkplan.

1.3 Aanpak en opbouw van het rapport

Deze rapportage betreft de kwantitatieve en kwalitatieve analyse van de kwalificatieformats zoals scholen deze hebben moeten opstellen om voor kwalificatie in aanmerking te komen. Hierbij is gebruik gemaakt van het kwalificatieformat leerwerkplan en het beschrijvingsmodel. Tevens zijn de verslagen van de kwalificatiegesprekken met de scholen geanalyseerd. Het format is terug te vinden in de bijlage. In dit rapport wordt speciale aandacht besteed aan verschillende goede voorbeelden, de zogenaamde good practices. Met deze voorbeelden wordt een beeld gegeven van de uiteenlopende manieren waarop scholen inhoudelijk invulling wensen te geven aan de uitvoering en implementatie van leerwerktrajecten.

De rapportage is als volgt opgebouwd. In het tweede hoofdstuk wordt een kwantitatief beeld geschetst van het aantal leerwerktraject leerlingen, de sectoren waaruit zij afkomstig zijn en hoe dit zich verhoudt met de landelijke gegevens van de basisberoepsgerichte leerweg. In hoofdstuk drie wordt ingegaan op de doelstelling van leerwerktrajecten en de daarbij aangereikte en door de school

³ Voor de tweede tranche geldt dezelfde procedure, maar dan een jaar later.

⁴ Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht.

gehanteerde criteria en instrumenten. Hoofdstuk vier biedt inzicht in de inhoudelijke invulling door scholen van leerwerktrajecten. Centraal hierbij staat de invulling van het leerwerkplan. Hoofdstuk vijf besteedt aandacht aan de verschillende actoren die betrokken zijn bij de invoering van leerwerktrajecten zoals roc's/aoc's, leerbedrijven en ouders. Het rapport wordt afgesloten met conclusies en aanbevelingen.

In de aanvulling is de stand van zaken na de heraudits verwerkt.

Hoofdstuk 2 Landelijk beeld van de scholen uit de eerste tranche

In dit hoofdstuk wordt een beeld gegeven van de scholen in de eerste tranche die een kwalificatiegesprek gevoerd hebben. Hierbij wordt gekeken naar de sectoren waarin leerwerktrajecten zullen worden aangeboden, daarna wordt ingezoomd op de afdelingen binnen deze sectoren. Tenslotte zullen de adviezen worden besproken die de Vmbo Projectorganisatie aan de staatssecretaris van OCenW en de minister van LNV heeft uitgebracht. Ook wordt nader ingegaan op de eventuele verbeterafspraken die gemaakt zijn tijdens de kwalificatiegesprekken.

2.1 Van nomineren naar kwalificeren⁵

155 vmbo-scholen/ locaties hebben zich genomineerd voor leerwerktrajecten. In dit aantal zijn de scholen in de vier grote steden niet opgenomen. Amsterdam, Utrecht, Den Haag en Rotterdam konden zich direct kwalificeren en hebben in plaats van een nominatiegesprek een nulmetingsgesprek gehad. De reden hiervoor is dat de scholen in de vier grote gemeenten een voortrekkersrol inzake leerwerktrajecten hebben vervuld. Door die voortrekkerstrol hebben zij reeds ervaring opgedaan met de ontwikkeling en invoering van leerwerktrajecten en/ of vergelijkbare trajecten⁶.

2.1.1 Vmbo Groen

Elf aoc's met in totaal 53 betrokken vmbo-locaties Groen hebben zich genomineerd voor leerwerktrajecten. Naar aanleiding van deze nominaties zijn zeventien kwalificatiegesprekken gevoerd met aoc's. Dit aantal valt groter uit, omdat tijdens de nominatie bleek dat een aantal aoc's met nevenvestigingen topografisch en inhoudelijk gezien zo ver uit elkaar ligt dat is besloten deze vestigingen in de kwalificatiefase als op zichzelf staande scholen te behandelen. Uiteindelijk zijn 22 kwalificatiegesprekken gevoerd waarbij 42 keer een positief advies is uitgebracht aan de minister van LNV.

2.1.2 Spreiding naar provincie

Met 194 scholen zijn kwalificatiegesprekken gevoerd. Dit aantal is inclusief de scholen in de vier grote steden. De scholen zijn verdeeld over alle provincies. Het merendeel van de kwalificatiegesprekken is gevoerd in Noord-Holland en Zuid-Holland. In Noord- en Zuid Holland zijn 3 van de 4 grote steden opgenomen:

- Noord-Holland inclusief zes scholen in Amsterdam
- Zuid-Holland inclusief vijf scholen in Den Haag en zes scholen in Rotterdam
- Utrecht inclusief vier scholen in de stad Utrecht

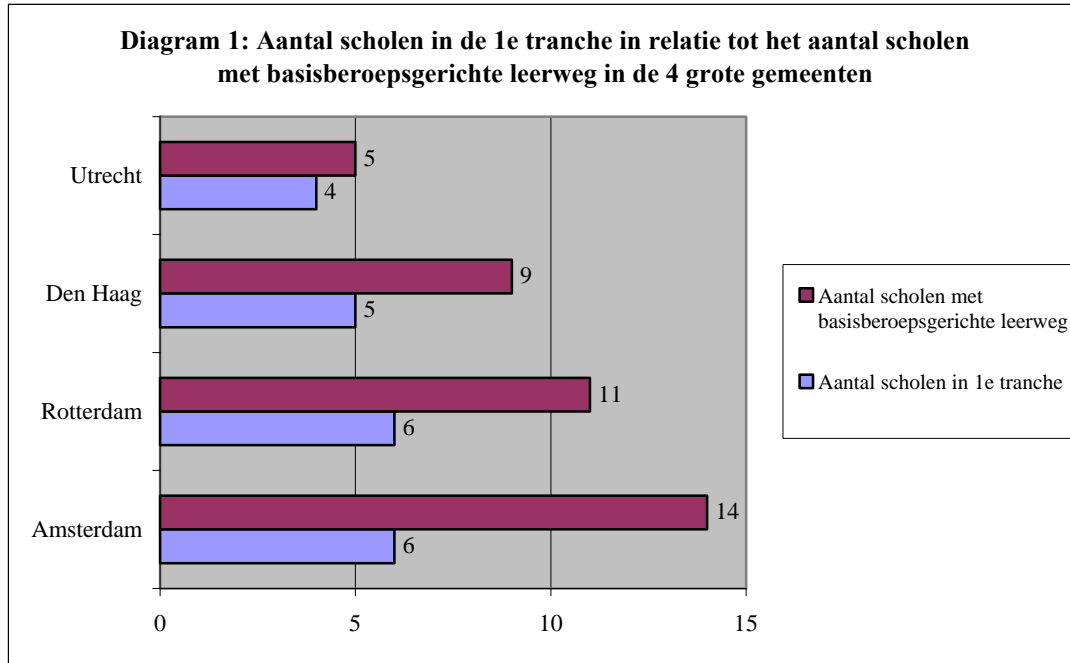
In totaal is 6 % van alle kwalificatiegesprekken gevoerd met vmbo-scholen in de vier grote steden.

⁵ Volgens gegevens van het Cfi van schooljaar 2000/2001 zijn er 504 vmbo-scholen. Hieronder vallen scholen die in ieder geval een voormalig vbo of mavo in huis hebben. Als scholen die alleen mavo oftewel de huidige theoretische leerweg of daarbij een andere avo aanbieden, hiervan worden afgetrokken blijven er 371 scholen voor vmbo over die een basisberoepsgerichte leerweg aanbieden. Van deze 371 scholen is uitgegaan in de rapportage. De aantallen zijn gebaseerd op BRIN-nummers.

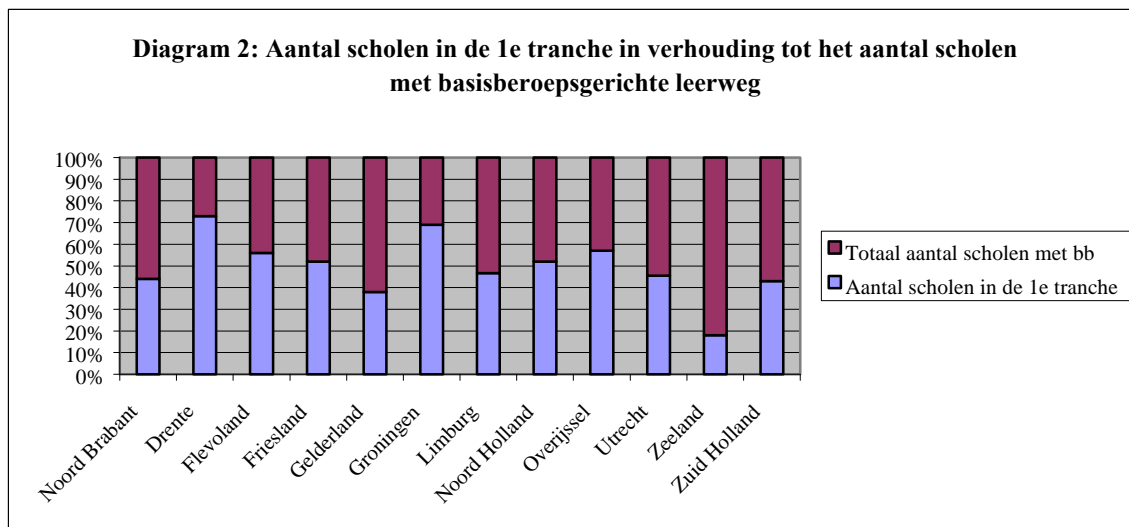
⁶ Zie ook paragraaf 1.2.1 Scholen uit de eerste tranche.

In de volgende overzichten wordt duidelijk wat de verhouding is tussen het aantal scholen waarmee kwalificatiegesprekken gevoerd is vergeleken met:

- het totale aantal scholen met een basisberoepsgerichte leerweg in de vier grote steden (diagram 1)
- het totale aantal scholen met een basisberoepsgerichte leerweg in de provincie (diagram 2)
- en het totale aantal scholen met een basisberoepsgericht leerweg in Nederland (tabel 1)

In het bovenstaande diagram wordt een overzicht gegeven van de scholen in de vier grote gemeenten die een kwalificatiegesprek hebben gehad in verhouding tot het totaal aantal scholen met een basisberoepsgerichte leerweg in deze gemeenten. Uit het diagram blijkt dat in de gemeente Utrecht met bijna alle scholen een kwalificatiegesprek is gevoerd. Amsterdam is de gemeente waar relatief de minste gesprekken zijn gevoerd.

Bron: Ministerie van OCenW

In dit staafdiagram wordt een procentuele vergelijking gemaakt tussen het aantal scholen per provincie waar kwalificatiegesprekken zijn gevoerd en het totale aantal scholen voor de basisberoepsgerichte leerweg in die provincie. Hieruit blijkt dat in de provincies Drenthe (73%) en Groningen (69%) met

bijna alle scholen met een basisberoepsgerichte leerweg kwalificatiegesprekken zijn gevoerd. In de provincies Gelderland (38%) en Zeeland (18%) zijn relatief weinig kwalificatiegesprekken gevoerd met scholen met een basisberoepsgerichte leerweg. Uit het diagram blijkt ook dat er nog een groot aantal scholen met een basisberoepsgerichte leerweg is dat niet heeft meegedaan aan de kwalificatiegesprekken in de eerste tranche. De aoc's zijn niet opgenomen bij de scholen met een basisberoepsgerichte leerweg en daarom zijn voor de vergelijking de 22 aoc's die wel zijn opgegaan voor kwalificatie niet opgenomen bij de scholen voor de 1^e tranche. In totaal is 46% van de scholen in Nederland met een basisberoepsgerichte leerweg opgegaan voor een kwalificatiegesprek in het kader van leerwerktrajecten. Dit betekent dat het aantal scholen met leerwerktrajecten nog behoorlijk kan groeien.

Tabel 1: Aantal scholen per provincie in de 1^e tranche in relatie tot het aantal scholen met basisberoepsgericht leerweg

Provincie	Totaal aantal scholen met een basisberoepsgerichte leerweg	Relatief n=371	Aantal scholen in de 1 ^e tranche	Relatief n=172
Noord Brabant	43	12%	19	11%
Drenthe	11	3%	8	5%
Flevoland	9	2%	5	3%
Friesland	21	6%	11	6%
Gelderland	55	15%	21	12%
Groningen	13	4%	9	5%
Limburg	31	8%	13	8%
Noord Holland	50	13%	26	15%
Overijssel	30	8%	17	10%
Utrecht	27	7%	11	6%
Zeeland	11	3%	2	1%
Zuid Holland	70	19%	30	18%
Totaal	371	100%	172	100%

Bron: Ministerie van OCenW, Cfi.

Bovenstaande tabel geeft een overzicht van de provinciale spreiding van scholen met een basisberoepsgerichte leerweg in relatie tot de provinciale spreiding van het aantal scholen waarmee een kwalificatiegesprek is gevoerd. Uit de tabel blijkt dat in provincies met veel scholen met een basisberoepsgerichte leerweg ook relatief veel kwalificatiegesprekken gevoerd zijn:

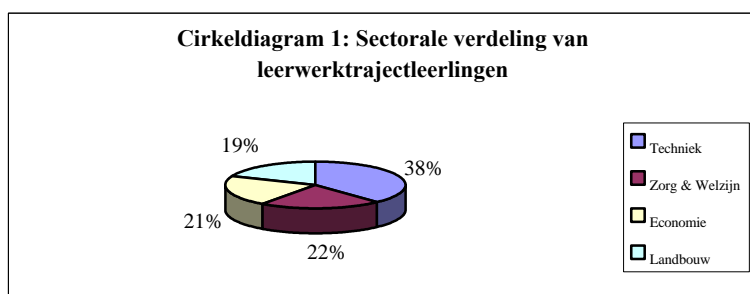
- zo heeft Noord Brabant 43 scholen met een basisberoepsgerichte leerweg, dit is 12% van het landelijk aanbod. In Noord Brabant zijn op 19 scholen kwalificatiegesprekken gevoerd, dit is 11% van het totale aantal kwalificatiegesprekken dat landelijk gevoerd is.
- Noord-Holland heeft in totaal 50 scholen met een basisberoepsgerichte leerweg (dit is 13% van het totale aanbod van scholen met een basisberoepsgerichte leerweg in Nederland) en er zijn 26 kwalificatiegesprekken gevoerd (15% van het totale aantal kwalificatiegesprekken die landelijk gevoerd zijn)
- Zuid-Holland heeft 70 scholen (dit is 19% van het totale aanbod van scholen met een basisberoepsgerichte leerweg in Nederland), hier zijn 30 kwalificatiegesprekken gevoerd (18% van het totale aantal kwalificatiegesprekken).

Een uitzondering vormt Gelderland. Deze provincie heeft relatief een iets lager aantal scholen in de eerste tranche in vergelijking met het totaal aantal scholen met een basisberoepsgerichte leerweg in deze provincie.

2.2 Sectoren

In deze paragraaf wordt een indicatie gegeven van de sectoren en afdelingen waarin leerlingen geplaatst zullen worden in het kader van leerwerktrajecten met ingang van het schooljaar 2002-2003. Bij de nominatie zijn scholen ervan uitgegaan dat 10-15 leerlingen zouden beginnen aan leerwerktrajecten. Na de kwalificatiefase is gebleken dat het gemiddeld aantal leerlingen per school 19 is. Voor aoc's komt dit gemiddelde neer op 28 leerlingen per vestiging.

Scholen geven over het algemeen aan dat ze voorzichtig willen beginnen met een beperkt aantal afdelingen en/of een beperkt aantal leerlingen. De verwachting is dan ook dat het aantal afdelingen waarin leerwerktrajecten wordt aangeboden in de toekomst zal groeien, evenals het aantal leerlingen. De aantallen leerlingen die genoemd worden zijn slechts schattingen, aangezien de definitieve cijfers bij de kwalificatiegesprekken nog niet bekend waren. De verdeling over de sectoren ziet er als volgt uit:

2.3 Afdelingen

De meeste leerlingen zijn te vinden in de sector Techniek. In de volgende tabel is te zien dat in deze sector de meeste leerlingen binnen de afdeling Bouwtechniek zitten: 543 leerlingen, dit is 40% van het aantal leerlingen leerwerktrajecten in de sector Techniek.

Tabel 2: Aantal leerwerktraject leerlingen per afdeling

Sector	Afdeling	Absoluut	Relatief
Techniek	Bouwtechniek	571	38%
	Metaaltechniek	498	33%
	Voertuigentechniek	124	8%
	Elektrotechniek	104	7%
	Installatietechniek	22	1%
	Grafische techniek	38	3%
	Transport & Logistiek	35	2%
	ISP Metalelektro	27	2%
	ISP Bouw Breed	72	5%
	ISP Instalelektro	16	1%
Totaal		1507	100%
Zorg & Welzijn	Verzorging	560	64%
	Uiterlijke verzorging	67	8%
	ISP Zorg- & Welzijn	252	29%
Totaal		879	100%
Economie	Administratie	100	12%
	Handel en verkoop	178	22%
	Mode en commercie	28	3%
	Consumptief	139	17%
	ISP Handel & Administratie	320	40%
	ISP Consumptief breed	45	6%
Totaal		810	100%
Landbouw	Landbouw en natuurlijke omgeving	585	80%
	ISP Landbouw breed	143	20%
Totaal		728	100%

Bouwtechniek is een traditionele afdeling voor individueel onderwijs. Dit verklaart waarom veel leerwerktraject leerlingen in de afdeling Bouwtechniek zitten. Hetzelfde geldt voor Metaaltechniek: 33% van het aantal leerwerktrajecten leerlingen in de sector Techniek. In de sector Zorg & Welzijn zitten de meeste leerlingen in de afdeling Verzorging: 64% van het aantal leerwerktrajecten leerlingen in de sector Zorg & Welzijn. Dit is ook een traditionele afdeling voor individueel onderwijs. Bij de afdeling Economie zit 40% van de leerlingen in het Intrasectorale Programma (ISP) Handel & Administratie. Handel & Administratie was van oudsher moeilijk voor zwakkere leerlingen. Met de invoering van het nieuwe Intrasectorale Programma voor Handel & Administratie is deze afdeling ook aantrekkelijk geworden voor zwakkere leerlingen. Dit zijn over het algemeen ook de leerlingen die in leerwerktrajecten komen. De sector Landbouw is de kleinste sector met een aandeel van 19% in het totaal aantal leerwerktraject leerlingen. Het overgrote deel hiervan volgt Landbouw en Natuurlijke omgeving.

2.4 Adviezen en verbeterafspraken

Scholen, die zich genomineerd hebben in mei 2001, hebben deels verbeterafspraken gemaakt met de Vmbo projectorganisatie ten aanzien van de voorbereidingen op kwalificatie. Ook bij het advies over de kwalificatie kon de Vmbo projectorganisatie voortgangsadviezen geven. Dit advies kon bestaan uit:

- De Vmbo projectorganisatie adviseert positief over kwalificatie.
- De Vmbo projectorganisatie adviseert negatief, maar geeft de school gelegenheid om voor 15 juni 2002 de verbeterafspraken na te komen, waarna opnieuw advies wordt uitgebracht.
- De Vmbo projectorganisatie adviseert negatief, maar geeft de school de gelegenheid om in het schooljaar 2002-2003 opnieuw kwalificatie aan te vragen.

Indien er een gering aantal verbeterafspraken was, was het ook mogelijk om zowel het eerste als het tweede advies te geven. Dit betekent dat de school in principe een positief advies krijgt, als de gemaakte verbeterafspraken voor 15 juni 2002 worden nagekomen.

Hieronder volgt een overzicht van de 180 adviezen die gegeven zijn:

Tabel 3: Advies aan de staatssecretaris van OCenW en de minister van LNV op basis van het kwalificatiegesprek

Advies	Absoluut	Relatief
De Vmbo projectorganisatie adviseert positief over kwalificatie.	153	79%
De Vmbo projectorganisatie adviseert negatief, maar geeft de school gelegenheid om voor 15 juni 2002 de verbeterafspraken na te komen, waarna opnieuw advies wordt uitgebracht.	9	5%
De Vmbo projectorganisatie adviseert negatief, maar geeft de school de gelegenheid om in het schooljaar 2002-2003 opnieuw kwalificatie aan te vragen.	0	0%
De Vmbo projectorganisatie adviseert positief, mits de school voor 15 juni 2002 de verbeterafspraken nakomt.	32	16%

8 scholen hebben zich teruggetrokken, al dan niet op advies van de Vmbo projectorganisatie. In totaal is met 16 scholen een formele afspraak gemaakt voor een heraudit. Dit zijn de 9 scholen uit bovenstaand schema die een negatief advies gekregen hebben. Met 7 scholen is geen kwalificatiegesprek geweest, aangezien in de fase voorafgaand aan de kwalificatie bleek dat deze scholen nog niet klaar waren voor de afsluiting van de kwalificatiefase. Deze scholen zijn meegenomen bij de heraudits. De stand van zaken na de heraudits is beschreven in bijlage 4.

Zoals eerder vermeld, moeten scholen aan een aantal criteria voldoen om voor kwalificatie in aanmerking te komen. Indien scholen niet aan deze criteria voldeden, zijn hier afspraken over gemaakt. Met iets meer dan de helft van de scholen zijn verbeterafspraken gemaakt over:

- het volledige leerwerkplan
- samenwerkingsovereenkomsten met roc/aoc('s)

Bij het volledige leerwerkplan zijn vaak afspraken gemaakt over de leerinhoud die nog nader gespecificeerd moet worden. Ook zijn er scholen die de determinatieprocedure nader moeten uitwerken. Bij de samenwerkingsovereenkomsten gaat het met name om het ontbreken van de uitwerkingsovereenkomsten op sector- of brancheniveau. Daarnaast zijn met iets minder dan de helft van de scholen verbeterafspraken gemaakt over leerbedrijven. Het gaat hier vaak om het ontbreken van getekende intentieverklaringen van bedrijven om leerwerkplekken ter beschikking te stellen.

2.5 Bevindingen

De grootste sector waar leerwerktrajecten zullen worden aangeboden is de sector Techniek. 38% van het geschatte aantal leerwerktraject leerlingen komt uit deze sector. Zorg & Welzijn en Economie zijn met respectievelijk 22% en 21% ongeveer even groot. De kleinste sector is Landbouw. Binnen de sectoren is de afdeling Landbouw en natuurlijke omgeving de grootste afdeling. Ook Bouwtechniek is een populaire afdeling met 38% van het totaal aantal leerwerktraject leerlingen in de sector Techniek. Binnen de sector Zorg & Welzijn zit meer dan de helft van de leerlingen binnen de afdeling Verzorging. De grootste afdelingen binnen de sector Economie zijn Handel en Verkoop en ISP Handel & Administratie.

194 scholen hebben een kwalificatiegesprek gevoerd. De Vmbo projectorganisatie heeft over 79% van de scholen een positief afgegeven aan de staatssecretaris van OCenW en de minister van LNV. Met iets meer dan de helft van het totaal aantal scholen zijn verbeterafspraken gemaakt. Deze verbeterafspraken hadden voornamelijk betrekking op het volledige leerwerkplan en samenwerkingsovereenkomsten met roc/aoc('s).

Hoofdstuk 3 Leerwerktrajecten nader bezien

In dit hoofdstuk zal het Beschrijvingsmodel leerwerkplan nader geanalyseerd worden. De kenmerken van leerwerktrajecten worden besproken en de doelstelling van de scholen komt aan bod. Daarna zal worden ingegaan op de doelgroep in zowel kwalitatief als kwantitatief opzicht. Ook zullen de criteria voor selectie besproken worden, evenals de procedure en het instrumentarium dat gebruikt wordt bij de selectie van leerlingen.

3.1 Doelstelling

De doelstelling volgens de Beleidsregel luidt:

Een leerwerktraject is een volwaardige leerroute. Dit houdt in dat ook deze route met een diploma wordt afgesloten. De doelstelling is dus diplomering in het vmbo en – in het verlengde daarvan – het behalen van een startkwalificatie.

In het Beschrijvingsmodel leerwerkplan hadden scholen vier keuzemogelijkheden bij de benadering van leerwerktrajecten:

- kwalificering
- een specifieke pedagogisch-didactische benadering
- een orthopedagogische ‘behandeling’
- anders, te weten: ...

De scholen hebben ervoor gekozen leerwerktrajecten primair te richten op kwalificering en een specifieke pedagogisch-didactische benadering.

Bij het perspectief dat de scholen primair voor de leerling nastreven kon de keuze gemaakt worden uit:

- diplomering met recht op minimaal ‘verwante’ doorstroom naar niveau twee binnen een roc/aoc
- certificaatafsluiting, zoveel mogelijk gericht op doorstroom
- directe arbeidstoeleiding naar werk, zoveel mogelijk gekoppeld aan een duaal opleidingstraject
- opvang
- anders, te weten: ...

Het perspectief dat de scholen voor leerwerktrajecten primair nastreven voor de leerling is diplomering met recht op minimaal ‘verwante’ doorstroom naar niveau twee binnen een roc/aoc. Indien diplomering niet mogelijk is, kunnen deze leerlingen doorstromen met behulp van een certificaatroutte. Ook heeft 9% van de scholen nog als perspectief voor de leerling directe arbeidstoeleiding naar werk, zoveel mogelijk gekoppeld aan een duaal opleidingstraject.

3.2 Doelgroep

De Beleidsregel doet, afgezien van de beperking tot de basisberoepsgerichte leerweg, geen uitspraak over een specifieke doelgroep en formuleert verder geen nadere voorwaarden voor leerlingen die in aanmerking komen voor een leerwerktraject. De school krijgt de ruimte om hierop eigen beleid te voeren en zelf de leerlingen te selecteren.

Scholen hebben over het algemeen een goed beeld van de leerlingen waarvoor leerwerktrajecten geschikt zijn. De doelgroep bestaat voor een groot gedeelte uit twee leerlingen. De scholen richten

zich op leerlingen die door middel van een andere vorm dan het reguliere onderwijs beter in staat zijn het diploma basisberoepsgerichte leerweg te halen

Subdoelgroepen die genoemd worden zijn de zogenaamde ‘doeners’, leerlingen die beter leren vanuit de praktijksituatie. Leerlingen die een duidelijk beroepsbeeld hebben, zij-instromers, neveninstromers, dreigende ‘drop-outs’ met motivatieproblemen. Ook anders-willers worden genoemd bij de subdoelgroepen. Sommige scholen stellen als eis dat leerlingen geen strafblad mogen hebben. Leerlingen moeten volgens scholen wel beschikken over praktische vaardigheden en over een positieve werkhouding ten aanzien van de beroepsgerichte vakken.

Scholen hebben de doelgroep nu vastgesteld, maar dit kan als eenmaal ervaring is opgedaan nog veranderen. De verwachting is dat de houding van de roc’s, kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven, de bedrijven en de inspectie bepalend zal zijn als het gaat om de uiteindelijke vaststelling van de doelgroep.

Voor wat betreft de kwantificering van de potentiële doelgroep van leerwerktraject leerlingen wordt deze geschat op gemiddeld 19 leerlingen per school, zoals genoemd in paragraaf 2.2. De uitsplitsing naar provincie ziet er als volgt uit:

Tabel 4: Gemiddeld aantal leerwerktraject leerlingen per school

Provincie	Gemiddeld aantal leerlingen per school	Standaarddeviatie ⁷
Noord Brabant	18	24,58
Drente	16	18,82
Flevoland	9	2,65
Friesland	17	21,47
Gelderland	23	25,84
Groningen	16	7,56
Limburg	18	9,25
Noord Holland	20	15,60
Overijssel	29	23,06
Utrecht	17	13,59
Zeeland	17	10,69
Zuid Holland	23	17,85

Van de meeste provincies is de standaarddeviatie hoog. Dit betekent dat er een behoorlijke spreiding is van het aantal leerlingen per school in de provincies. Overijssel heeft een beduidend groter aantal leerlingen per school. Op Gelderland en Noord Brabant na heeft Overijssel ook de hoogste standaarddeviatie, wat betekent dat een flink aantal scholen afwijkt van het gemiddelde. Flevoland plaatst beduidend minder leerlingen in een leerwerktraject. In Flevoland is het aantal scholen in de eerste tranche in vergelijking met andere provincies veel kleiner, dit zijn er vijf. De reden dat een school weinig leerlingen in een leerwerktraject wil plaatsen is dat de school voorzichtig wil beginnen en eerst ervaring wil opdoen. Meerdere scholen geven dit op als reden om met een kleine groep leerlingen te starten.

⁷ De standaarddeviatie geeft de afwijking van het gemiddelde aan. Een hoge standaarddeviatie betekent dat er relatief veel antwoorden zijn gegeven die (veel) afwijken van het gemiddelde.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal leerwerktraject leerlingen verdeeld naar sector in verhouding tot het aantal leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg per sector.

Tabel 5: Aantal leerwerktrajectleerlingen in verhouding tot het aantal bovenbouwleerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg

Sector	Aantal leerwerktraject leerlingen in verhouding tot het aantal bovenbouwleerlingen in de basisberoepsgericht leerweg ⁸
Techniek	5%
Zorg & Welzijn	4%
Economie	5%
Landbouw ⁹	-

Bron: Ministerie van OCenW

Good practice: beschrijving van subdoelgroepen

De vmbo-scholen in Arnhem zijn samen bezig geweest met de ontwikkeling van leerwerktrajecten in hun stad. Gezamenlijk hebben ze veertien profielen beschreven voor subdoelgroepen. De scholen gebruiken niet alle profielen, maar maken zelf een selectie van de profielen die zij toepasbaar vinden. Een aantal voorbeelden van profielen:

- Vmbo-leerling, volgt een leerwerktraject, de verwachting in het vierde jaar is dat de deelnemer het vmbo-diploma niet zal halen door een laag cognitief ontwikkelingsniveau en/of door geringe beheersing van sleutelvaardigheden en lage (leer)motivatie in schoolse situatie. Leerling wil rechtstreeks naar werk.
- Vmbo-leerling, volgt een leerwerktraject, de verwachting in het vierde jaar is dat de deelnemer het vmbo-diploma wel zal halen. Leerling wil naar een verwante opleiding of een niet-verwante opleiding op niveau twee van het roc.
- Vmbo-leerling, volgt een leerwerktraject, (meervoudig) gehandicapt.

Bij de profielen wordt ook omschreven wat de kenmerken zijn van leerlingen die in dit profiel passen en welke voorwaarden en verbeteringen nodig zijn met betrekking tot het onderwijsleerproces.

3.3 Criteria

Het is van groot belang om vooraf de kenmerken van potentiële leerwerktraject leerlingen te omschrijven. Deze selectiecriteria moeten gekoppeld zijn aan de doelstelling en de doelgroep van leerwerktrajecten. Scholen willen voorkomen dat leerwerktrajecten een vluchtweg worden en dat leerlingen in leerwerktrajecten terechtkomen die ook dan niet in staat zijn een diploma basisberoepsgerichte leerweg te halen. Daarom moeten scholen contra-indicaties vaststellen, om te voorkomen dat leerlingen in een leerwerktraject geplaatst worden die er niet in thuishoren. In het Beschrijvingsmodel leerwerkplan konden scholen verschillende criteria aangeven.

⁸ Het aantal leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg is berekend door het huidige aantal derdejaars te nemen en hierbij de huidige vierdejaars minus de mavo op te tellen. De schatting van het aantal leerlingen in het vierde leerjaar is gemaakt op basis van de verhouding tussen basisberoepsgericht en kader in het derde jaar. Een schatting van de vierdejaars leerlingen is nodig, aangezien deze nog in het vmbo 'oude stijl' zitten.

⁹ Het aantal leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg op aoc's is op korte termijn niet te verkrijgen.

Hetzelfde rijtje kon worden ingevuld bij contra-indicaties:

- IQ of cognitief vermogen
- leerachterstand
- sociaal-emotionele problematiek
- gedragsproblematiek
- motivatie, faalangst
- leerstijl
- andere criteria, namelijk: ...

Alle scholen hanteren criteria. 8 % van de scholen, dit zijn 15 scholen van het totaal, heeft geen contra-indicaties. De reden die hiervoor gegeven wordt, is dat de school leerlingen positief wil determineren. Determinatie vinden veel scholen lastig; van oudsher wordt vaak op intuïtie afgegaan bij het beoordelen van leerlingen. In veel gevallen zijn scholen zich niet zo bewust van de criteria die ze gebruiken. Leerwerktrajecten hebben er wel toe geleid dat scholen op een rijtje hebben gezet welke criteria ze gebruiken om leerlingen te beoordelen.

De meest genoemde criteria zijn motivatie, faalangst en leerstijl met respectievelijk 81% en 91%. Criteria die minder genoemd worden zijn sociaal-emotionele problematiek en gedragsproblematiek met respectievelijk 53% en 41%. Gedragsproblematiek kan ook een gevolg zijn van het vastlopen van de leerling in het reguliere basisberoepsgerichte onderwijs. Andere criteria die scholen gebruiken zijn onder andere een duidelijk beroepsbeeld, kunnen samenwerken, zelfstandig functioneren, werkgerichtheid, werkgeschiktheid en leerbelemmeringen zoals bijvoorbeeld dyslexie en ADHD.

De meest genoemde contra-indicatie is gedragsproblematiek met 84%. Daarnaast wordt sociaal-emotionele problematiek door iets meer dan de helft van de scholen gehanteerd als contra-indicatie. Op sociaal-emotionele problematiek na, worden de overige contra-indicaties door minder dan de helft van de scholen gebruikt. Andere contra-indicaties die gebruikt worden zijn leerlingen die op het niveau van praktijkonderwijs zitten en de werkhouding, de leerling moet voldoende gemotiveerd zijn voor leerwerken in de praktijk. Andere contra-indicaties zijn ernstige medische of motorische problemen en onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal. Ook leerachterstand wordt in een enkel geval gebruikt als contra-indicatie.

Good practice: Uniforme toelatingscriteria

De vijf vmbo-scholen in de gemeente Utrecht hebben samengewerkt bij de ontwikkeling van leerwerktrajecten op hun scholen. Allereerst hebben de vijf scholen de toelatingscriteria voor de leerwerktrajecten gezamenlijk vastgesteld: “Het mag niet zo zijn dat de leerling op de ene school wel en de andere school niet wordt toegelaten. We willen voorkomen dat leerlingen gaan shoppen. De leerling kan wel naar een andere school overstappen als de eigen school geen leerwerktraject aanbiedt in de richting die hij heeft gekozen. Ook daar maken we afspraken over.” De Utrechtse scholen hanteren drie criteria die betrekking hebben op capaciteiten, leerstijl en gedrag. Het moet gaan om leerlingen die niet via de reguliere weg het diploma kunnen halen, maar wel over voldoende capaciteiten beschikken. Ze hebben een leerstijl waarbij een praktische werkwijze het best aansluit. En ze mogen geen ernstige gedragsproblemen hebben: “Die omschrijving is nog redelijk vaag, maar voorlopig gaan we daarmee aan de slag. In de loop van het jaar proberen we de criteria aan te scherpen. In het overleg van de vier grote steden bekijken we of we gezamenlijk instrumenten kunnen ontwikkelen waarmee we de geschiktheid van leerlingen voor leerwerktrajecten kunnen bepalen. Op roc's worden dergelijke instrumenten al gebruikt, zoals assessment en het criteriumgerichte interview, die we wellicht kunnen aanpassen voor de vmbo-doelgroep” (Frans Mulder, bovenschools projectmanager leerwerktrajecten in Utrecht).

Bron: www.vmbo.nl

3.4 Procedure

Om de leerwerktrajecten succesvol in te voeren moeten onder andere de volgende procedures doorlopen worden:

- voorlichting aan leerlingen
- preselectie
- uitvoeren beoordelingstraject
- uitslag
- gevolgen voor beoordeling
- rechten deelnemer

94% van alle scholen is klaar met de preselectie van leerlingen. Ongeveer de helft van de scholen heeft meerdere procedures gereed. Als gevraagd wordt naar de procedure van de rechten van de deelnemer blijkt dat zaken hieromtrent nog vaak onvoldoende geregeld zijn. Op dit gebied bevinden scholen zich nog in de oriënterende fase. De school realiseert zich vaak niet dat hier meerdere zaken achter steken. Er is vaak niet nagedacht over vragen als:

- Hoe zit het met de verzekering van de deelnemer?
- Wat zijn de gevolgen als een deelnemer weg moet bij een leerwerkplek?

In tabel 8 van Achtergrondmateriaal leerwerktrajecten, behorend bij de Toolbox staan zaken aangegeven omtrent arbeidsomstandigheden, waarmee scholen ook rekening moeten houden bij de formulering van de rechten van de deelnemer.

Wat mag wel en wat niet?¹⁰

Vanaf 14 tot en met 15 jaar is het niet toegestaan om te werken:

- als caissière
- aan de lopende band
- in een magazijn bij het in- en uitladen van vrachtwagens

Vanaf 14 tot en met 17 jaar is het niet toegestaan om te werken als sprake is van:

- tillen van meer dan 10 kg
- duwen of trekken van meer dan 20 kg
- langer dan 8 minuten dezelfde werkhouding aannemen
- langdurig op de knieën werken

Uit de kwalificatiegesprekken is gebleken dat scholen over het algemeen onvoldoende aandacht besteden aan de belemmeringen die de huidige Arbo-wetgeving met zich meebrengt. Door de Arbo-wetgeving kunnen leerlingen leerwerktrajecten niet zomaar op iedere werkplek alle werkzaamheden verrichten. Scholen moeten de gevolgen en beperkingen van de Arbo-wetgeving opnemen in het leerlingenstatuut, zodat duidelijk is wat een leerling kan doen op een leerwerkplek. Op die manier wordt duidelijk wat de rechten (en plichten) van een leerwerktrajecten leerling zijn.

Naast de onderdelen van de procedure, hebben scholen ook aangegeven wie in welke rol betrokken zal zijn bij de selectie/toelating. In Rotterdam zijn de scholen samen met de gemeente momenteel bezig met een procesbeschrijving van de determinatieprocedure, zodat deze op alle Rotterdamse scholen uniform is. Vrijwel alle scholen geven aan dat de docent, mentor en dergelijke een verwijzende rol spelen bij de selectie/toelating. 82% van de scholen kent een beslissende rol toe aan het zorgteam,

¹⁰ Achtergrondmateriaal leerwerktrajecten, Uit: Toolbox Leerwerktrajecten in het Vmbo

decaan en directie. Iets meer dan de helft van de scholen geeft aan dat deze laatstgenoemde partijen tevens een verwijzende rol spelen. 92% van de scholen geeft aan dat de leerling of diens ouders een beslissende rol heeft/hebben. Dit houdt in dat de leerling of diens ouders kunnen weigeren om deel te nemen aan een leerwerktraject. Het betekent echter niet dat ouders kunnen eisen dat hun zoon of dochter het leerwerktraject in gaat. De beslissing hierover is voorbehouden aan de school.

3.5 Instrumentarium

Bij de toelating/selectie tot leerwerktrajecten worden een aantal instrumenten gebruikt. De instrumenten die aangekruist konden worden in het Beschrijvingsmodel leerwerkplan zijn:

- schriftelijke toets(en)
- criteriumgericht interview
- portfolio, of andere vorm van ‘zelfbeoordeling’ en ‘zelfpresentatie’
- praktijkopdrachten of –proeven (‘assessment’)
- observatie- of beoordelingsscha(a)l(en)
- (psychologische) test(s)
- anders, namelijk: ...

54% van de scholen geeft aan gebruik te willen gaan maken van een vorm van het criteriumgericht interview. Als hier echter over doorgevraagd wordt, blijkt in veel gevallen dat scholen vaak niet precies weten wat een criteriumgericht interview is en verstaan ze onder dit punt vaak een vraaggesprek met een leerling. In een aantal gevallen wordt de ontwikkeling en invoering van het criteriumgericht interview als onderwerp opgenomen in het scholingsplan. Alle genoemde instrumenten worden door iets meer dan de helft van de scholen gebruikt.

Bij de schriftelijke toetsen wordt gebruik gemaakt van verschillende testen zoals de CITO-toets¹¹, de BIT-test¹², een beroepskeuzetest en de GIVO¹³ (een cognitieve test). Het portfolio bestaat bij veel scholen uit beoordelingsgegevens uit het eerste en tweede leerjaar, de CITO-toets en ervaringen met PSO. Dit portfolio is meestal niet specifiek voor leerlingen in het leerwerktraject, maar wordt schoolbreed ingezet. Bij praktijkopdrachten of –proeven wordt vaak PSO genoemd. Bij de observatie- of beoordelingsschalen wordt het advies van mentor of decaan opgenomen. Ook komen hier docentenobservaties aan de orde. Indien de school gebruik maakt van testen heeft men vaak een schoolvragenlijst of maakt men onder andere gebruik van GIVO of Iwoo-testen.

Het selectieproces begint vaak in het eerste en tweede jaar met nog een uitloop naar een gedeelte van het derde jaar. Vaak wordt een één- of tweeweekse stage gebruikt als onderdeel van het selectieproces. Het instrumentarium is op veel scholen zwaar ingezet, maar dat is tevens de aanzet tot nieuwe schoolbrede ontwikkelingen op het gebied van portfolio en criteriumgericht interview. Zo heeft het AOC Limburg te kennen gegeven een K.I.-boek ontwikkeld te hebben, een zogenaamd Klassen Inventarisatieboek. Dit is een bundeling van instroomgegevens, schoolvorderingen en begeleidingsgegevens. Het is een combinatie van een leerlingvolgsysteem en een onderwijskundig rapport dat gebruikt wordt bij de toelating/selectie tot leerwerktrajecten.

¹¹ Eindtoets Basisonderwijs

¹² Beroeps Interesse Test

¹³ Groninger Intelligentietest voor Voortgezet Onderwijs

3.6 Bevindingen

Scholen richten zich met leerwerktrajecten primair op kwalificering en een specifieke pedagogisch-didactische benadering. De doelgroep bestaat uit leerlingen die langs een andere weg dan het reguliere onderwijs beter in staat zijn het diploma basisberoepsgerichte leerweg te halen. Deze doelgroepen zouden echter nog kunnen veranderen als scholen eenmaal ervaring hebben opgedaan met leerwerktrajecten.

Alle scholen hanteren criteria. De meest genoemde criteria zijn motivatie, faalangst en leerstijl. De meest genoemde contra-indicatie is gedragsproblematiek. Bijna alle scholen zijn klaar met de preselectie van leerlingen. Ongeveer de helft van de scholen heeft meerdere procedures gereed. Voor wat betreft de instrumenten die worden gebruikt bij de selectie van leerlingen gebruikt meer dan de helft van de scholen een vorm van het criteriumgericht interview. De instrumenten die scholen gebruiken worden vaak ook toegepast bij toeleiding naar lwoo. De instrumenten die hierbij nieuw zijn, zijn portfolio en het criteriumgericht interview.

Hoofdstuk 4 Inhoudelijke invulling leerwerkplan

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de wijze waarop de scholen van plan zijn leerwerktrajecten in te vullen en te implementeren. Door een beeld te schetsen van de wijze waarop scholen de inhoudelijke invulling van leerwerktrajecten gestalte hebben gegeven, wordt dit duidelijk gemaakt. Hierbij staan het leerinhoudenprogramma, de programmamix en de leerwerkplekkenmix centraal.

In de Beleidsregel wordt benadrukt dat leerwerktrajecten de mogelijkheden voor leren in de buitenschoolse praktijk moeten verruimen. Voor de verhouding school-praktijk betekent dit dat gedurende de leerjaren drie en vier maximaal 40% van de verplichte onderwijstijd buiten de school dient te worden ingevuld. Dit kan variëren van een gelijkmatige spreiding over deze leerjaren (bijvoorbeeld twee keer per week) tot een spreiding waarin in het derde jaar minder en in het vierde jaar meer dan die twee dagen buitenschools worden ingevuld. Naast dit buitenschoolse traject wordt van leerlingen verwacht dat zij minimaal drie vakken volgen: Nederlands, een beroepsgericht vak en ict¹⁴ (ook voorbereiding op het maatschappelijk functioneren dient onderdeel te vormen van het programma). Het voldoende afsluiten van dit minimum pakket geeft recht op het diploma leerwerken/basisberoepsgerichte leerweg. De invulling van het praktijkdeel valt te allen tijde onder de verantwoordelijkheid van de school en dient in samenwerking met de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven en leerbedrijven nader ingevuld te worden.

De combinatie van binnen- en buitenschools leren wordt mede bepaald door de volgende punten:

- De mix van binnen- en buitenschools leren die door de school wordt gekozen. Besteedt de school maximaal 40% van de onderwijstijd aan leren buiten school of minder?
- Het gekozen startmoment van het buitenschools traject. Start de leerwerktraject leerling in het derde of vierde leerjaar?
- Een compacte of een gespreide invulling van het buitenschools leren in het leerbedrijf. In het eerste geval is sprake van een blokmodel: gedurende een bepaald deel van de schoolloopbaan werkt de leerling buiten school; in het tweede geval geldt een alternerend model: werken en leren op school vinden afwisselend in dezelfde periode plaats.

4.1 Pedagogisch-didactische vormgeving

Met de invoering van leerwerktrajecten hoopt men een dusdanig leerklimaat te creëren dat leerlingen uitdaagt en uitnodigt om te leren en minimaal een startkwalificatie te behalen. Alle scholen hanteren voor de inhoudelijke uitwerking van leerwerktrajecten een pedagogisch-didactische visie.

Good practice: SOVA programma

Het SOVA programma dat wordt toegepast door onder meer het Aletta Jacobscollege in Groningen kan worden gekenmerkt als een goed voorbeeld als het gaat om de invulling van de pedagogisch-didactische visie. Het programma is gericht op het verbeteren van de sociale competentie van leerlingen. Het doel is dat leerlingen na de cursus weerbaarder zijn, makkelijker met anderen omgaan en met meer respect worden behandeld. Dat heeft een positief effect op hun zelfbeeld en zelfvertrouwen.

¹⁴ Ict is geen voorwaarde voor kwalificatie. Wel dient het vak geïntegreerd te worden aangeboden.

Over het algemeen kan gesteld worden dat de volgende aspecten centraal staan in de pedagogisch-didactische visie van de scholen in de eerste tranche¹⁵:

- de zelfredzaamheid en zelfstandigheid van de leerling
- de mogelijkheden van de leerlingen vormen het uitgangspunt
- er is sprake van leren/onderwijs op maat
- aansluitend bij de individuele mogelijkheden, interesses en ontwikkeling van leerlingen

Binnen dit didactische klimaat veronderstellen de scholen een actieve en betrokken houding van de leerling. De leerling moet gemotiveerd zijn om met leerwerktrajecten aan de slag te willen gaan. De leerling dient een grote mate van verantwoordelijkheidsbesef te hebben. De school creëert daarbij een duidelijke en gestructureerde werkomgeving. De rol van de docent is voor alle scholen vrij eenduidig. De docent is op de eerste plaats coach. Hij/zij stimuleert en begeleidt de leerling in het leerproces. De docent vormt als het ware de link tussen theorie (school) en de praktijk (het leerbedrijf). Deze verwachting stelt bijzondere eisen aan de competenties van de betreffende docenten. Zij dienen hierin bijgeschoold te worden. Van de praktijkbegeleider verwacht de school dat hij/zij de leerling motiveert, stimuleert en ondersteunt in de werkomgeving.

Bij de uitwerking van de pedagogisch-didactische visie kiest een aantal scholen er voor leerwerktraject leerlingen in een aparte groep te plaatsen. Deze leerlingen volgen dan geen lessen met de leerlingen uit de reguliere klassen. De keuze hiervoor is sterk afhankelijk van de omvang van de groep. Als sprake is van een klein aantal leerwerktraject leerlingen of een grote spreiding van leerlingen over de afdelingen, geven scholen er de voorkeur aan hen, op dagen dat zij op school zijn, te plaatsen bij een reguliere klas basisberoepsgerichte leerweg. De redenen die scholen noemen voor het invoeren van een aparte groep leerwerktrajecten zijn onder andere: om maatwerk te kunnen leveren, een betere begeleiding van leerlingen, herkenbaarheid van de groep voor docenten en ouders, etc. Sommige scholen kiezen er voor om leerwerktraject leerlingen alleen voor de beroepsvoorbereidende vakken in een aparte klas te plaatsen. Ook zijn er scholen die er voor kiezen leerlingen voor het vak Nederlands en de sector ondersteunende vakken in aparte klassen te plaatsen.

4.2 Programma leerinhouden

Onderstaande laat een mogelijke programmamix (minimum variant) leerwerktrajecten zien waarbij de leerplekken zowel binnen- als buitenschools zijn aangegeven. Deze tabel is afkomstig uit de Toolbox leerwerktrajecten.

Tabel 6: Programmamix leerwerktrajecten

Vakken	Binnenschools	Buitenschools
Verplichte onderdelen		
Theorievakken	x	
Beroepsvoorbereidend programma (ict)	x	x
Extra onderdelen		
Bewegingsonderwijs	x	
Wiskunde	x	x
Sociale vaardigheidstraining	x	

Bron: Toolbox leerwerktrajecten

¹⁵ Bij de invulling van de pedagogisch-didactische visie is onder andere gebruik gemaakt van concepten als Human Dynamics, KAG-AL (=Kennis Als Gereedschap-Activerend Leren), de theorie van Vygotsky en de werkplekkenstructuur.

Over het algemeen kan gesteld worden dat de vmbo-scholen het leerinhouden programma (minimum variant) zo veel mogelijk hebben gehandhaafd. De accentverschillen zitten bij de scholen vooral in de extra programma onderdelen, het aantal uren dat aan bepaalde vakken wordt besteed en de wijze waarop onderdelen als mentoruren, reflectie op het geleerde etc. zijn ingebouwd in de verplichte vakken. Gemiddeld geven de scholen vier uur Nederlands, wordt er vijftien uur aan het beroepsvoorbereidend vak (inclusief ict) besteed en wordt gemiddeld twee uur aan ict apart besteed. In de minimum variant, waar de meeste scholen voor kiezen, ligt het zwaartepunt van het leerproces op binnenschools leren.

Bij de invulling van de extra programmaonderdelen door de scholen zijn weinig verschillen te bespeuren. De extra programmaonderdelen worden vooral ingevuld met exacte vakken (wiskunde, natuurkunde en biologie), maatschappijleer en sociale vaardigheidstrainingen. Scholen geven namelijk te kennen veel waarde te hechten aan de persoonlijke ontwikkeling van hun leerlingen. Naast de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen hechten scholen veel waarde aan het maatschappelijk functioneren van leerlingen in het bedrijf. Door middel van een vak als maatschappelijke beroepsvorming komt dit tot uiting.

Ook zijn door scholen uren ingeruimd voor onderdelen als stagereflectie en mentoruren zodat de voortgang van de leerlingen op het bedrijf besproken kan worden. Sommige scholen hebben er voor gekozen om deze reflectieuren op te nemen in het vak Nederlands. Naast de eerder genoemde onderdelen zijn er ook scholen die bewegingsonderwijs en godsdienst (levensbeschouwing) in het programma hebben opgenomen. 46% van de scholen heeft te kennen gegeven bewegingsonderwijs te hebben opgenomen in het leerinhouden programma. Voor bewegingsonderwijs bedraagt het gemiddeld aantal lessen twee.

Scholen hebben uiteenlopende redenen voor het geven van bewegingsonderwijs: ergonomisch en verantwoord bewegen, bevorderen van de onderlinge samenwerking, oefening in de houding ten opzichte van elkaar en superieuren, leerlingen stimuleren in het bewegen etc. Opvallend is het feit dat scholen kiezen voor een niet-traditionele invulling van het lesprogramma, zoals de al eerder genoemde sociale vaardigheidstrainingen en de invulling van het bewegingsonderwijs.

Het aantal uren voor de extra programmaonderdelen ligt veelal tussen de één en twee uur. Het merendeel van de scholen heeft drie vakken opgenomen in het extra programmaonderdeel.

4.3 Leerwerkplekmix

Een van de gevolgen van de invoering van leerwerktrajecten is dat de leerlingen een deel van hun opleiding buitenschools krijgen. Bij de invulling van de leerwerkplekmix dient nadrukkelijk de koppeling te worden gelegd tussen binnenschools en buitenschools leren: wat gaan leerlingen doen in het leerbedrijf en wat moeten leerlingen kunnen in het leerbedrijf. Bij de invulling van het programma dienen scholen rekening te houden met het specifieke karakter van een leerbedrijf zoals de arbeidssituatie.

Uit de analyse van de gegevens is gebleken dat 84% van de scholen Nederlands vooral op school zal geven. Geen van de scholen heeft te kennen gegeven dat leerlingen vooral in de praktijk Nederlands zullen krijgen. Weinig scholen leggen de relatie tussen het vak Nederlands en de taalontwikkeling van een leerling op de leerwerkplek.

96% van de scholen heeft te kennen gegeven het beroepsvoorbereidende vak en ict gecombineerd (samenstel tussen school en leerbedrijf) te zullen geven. 23% geeft daarnaast aan ict als apart vak op school te zullen geven. Scholen geven er de voorkeur aan voorzichtig te beginnen met de invulling van het praktijkdeel wat betreft het buitenschools leren, omdat zij daar nog geringe ervaring mee hebben.

Good practice: afstemming praktijk en theorie

Een goede afstemming tussen praktijk en theorie wordt op de Lieve de Keyschool in Haarlem gerealiseerd, daar coachen de praktijkdocenten de lessen in de ondersteunende vakken wiskunde en natuurkunde met assistentie van de vakdocenten op afstand.

4.3.1 Vorm en omvang praktijkdeel

De Beleidsregel benadrukt dat leerwerktrajecten de mogelijkheden voor leren in de buitenschoolse praktijk verruimt. Het creëert namelijk mogelijkheden om de stages te verruimen. Voor de verhouding school-praktijk betekent dit dat gedurende de leerjaren drie en vier maximaal 40% van de verplichte onderwijstijd buiten de school kan worden ingevuld. Dit kan variëren van een gelijkmatige spreiding over deze leerjaren tot een spreiding waarin in het derde jaar minder en in het vierde jaar meer dan twee dagen buitenschools wordt ingevuld.

De meeste scholen (61%) kiezen voor een gecombineerd praktijkdeel in leerjaar drie en leerjaar vier.

Good practice: aanvang leerwerktrajecten

Het Driestar College in Gouda start met leerwerktrajecten, binnenschools, in leerjaar drie. In leerjaar vier start de school met het buitenschoolse deel van leerwerktrajecten.

De Nieuwe Veste in Coevorden kent een oplopende structuur voor het beroepsgericht vak in de praktijk. In het derde leerjaar krijgt de leerling 8 uur beroepspraktijk, oplopend tot drie dagen in het vierde leerjaar.

Er zijn echter ook scholen die er voor kiezen pas in leerjaar vier te starten met leerwerktrajecten. Als redenen worden onder meer genoemd dat scholen leerlingen niet al te vroeg het stempel leerwerktrajecten op willen drukken, leerlingen nog te jong zijn om met leerwerktrajecten te beginnen, leerlingen die in het derde jaar toch weer gemotiveerd raken voor de reguliere basisberoepsgerichte leerweg. Daarnaast voorkomt dit de druk van de Arbo-wetgeving, als leerlingen 16 jaar of ouder zijn, mogen ze meer werkzaamheden verrichten volgens de Arbo-wetgeving.

Ten aanzien van de omvang van het praktijkdeel valt op dat leerlingen minimaal twee dagen per week op de leerwerkplek zijn. Driekwart van de scholen kiest voor deze opzet. Bijna een vierde deel van de scholen (21%) geeft aan haar leerlingen drie dagen op de leerwerkplek zullen doorbrengen. Over het algemeen gaan scholen er vanuit dat een leerling acht uur per dag op leerwerkplek zal doorbrengen. Scholen maken (nog) niet optimaal gebruik van de speelruimte die zij hebben bij het invullen van de buitenschoolse uren. In de leerjaren drie en vier krijgen scholen de mogelijkheid de buitenschoolse praktijkcomponent te verruimen. Dit kan variëren van een gelijkmatige spreiding over deze leerjaren (bijvoorbeeld twee dagen per week) tot een spreiding waarin in het derde leerjaar minder en in het vierde leerjaar meer dan die twee dagen buitenschools wordt ingevuld.

Scholen worden echter wel gewaarschuwd om voorzichtig om te gaan met de omvang van het praktijkdeel. Uit onderzoek is gebleken dat scholen bij vergelijkbare trajecten te weinig rekening houden met de omvang van het praktijkdeel in leerbedrijven. Een te grote omvang van het praktijkdeel zou voor problemen als overbelasting bij leerlingen kunnen zorgen. Zeker gezien het relatief nieuwe karakter van leerwerktrajecten en de leeftijd van de leerlingen dienen scholen hier rekening mee te houden.

4.5 Leerlingbegeleiding

Het slagen van leerwerktrajecten, een deel van het leren wordt buitenschools gegeven, vraagt om een bepaalde mate van begeleiding van leerlingen. In de Beleidsregel wordt daarop gewezen met de eis dat de school een plan moet hebben ontwikkeld voor de training van de docenten in de begeleiding van leerlingen in het leerbedrijf. Scholen dienen een docent vrij te maken voor leerlingbegeleiding waartoe een eenmalig geldbedrag beschikbaar wordt gesteld. De school blijft echter eindverantwoordelijke voor het hele onderwijsproces en vervult daarom een belangrijke rol in de begeleiding van leerlingen. Deze rol richt zich onder andere op de verbetering van de kwaliteit van het onderwijsproces door de verbinding tussen binnen- en buitenschools leren en het stimuleren van de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandig lerend persoon die als zodanig kan functioneren in een arbeidssituatie.

Bij de begeleiding van leerlingen wordt onderscheid gemaakt tussen de voorbereiding op de leerwerkplek, de uitvoering werkend leren en de verwerking van het geleerde door de leerling. Hierbij wordt een tweedeling gemaakt tussen school en leerbedrijf.

Ten aanzien van de leerlingbegeleiding verwachten de scholen het volgende:

- De voorbereiding op de leerwerkplek gebeurt bij 98% van de scholen vooral op school. Op school zullen de leerlingen een goede voorbereiding krijgen op hetgeen hen te wachten staat in het leerbedrijf en worden hen de basisvaardigheden aangeleerd.
- Het zwaartepunt van de leerlingbegeleiding ligt bij de uitvoering van het werkend leren voornamelijk bij het leerbedrijf (93%).
- Bij de verwerking van het geleerde is het doel een koppeling te maken tussen de praktijkervaringen en het onderwijs binnen. In 65% van de gevallen vindt verwerking van het geleerde plaats op school. 47% van de scholen heeft te kennen gegeven dat verwerking van het geleerde bij de leerlingen vooral op het leerbedrijf zal plaatsvinden.

4.5.1 Vormgeving leerlingbegeleiding

Leerlingen in een leerwerktraject maken op een intensieve en een reële manier kennis met het functioneren binnen een leerbedrijf. Dit stelt bijzondere eisen aan de sociale vaardigheden van deze leerlingen. Om deze redenen heeft 92% van de scholen aangegeven te willen inzetten op aanvullende vaardigheidstrainingen voor deze groep leerlingen. 85% van de scholen geeft te kennen waarde te hechten aan groepsgesprekken waarin de ervaringen van de leerlingen besproken kunnen worden.

Bijna alle scholen zijn voornemens een bezoek te brengen aan de leerwerkplek (98%), de voortgangsgesprekken over de leerlingen nauwlettend te volgen (96%) en betrokken te willen zijn bij de ontwikkeling van de praktijkwerkboeken (91%).

Scholen verwachten in beperkte mate dat de begeleider aanwezig zal zijn bij terugkombijeenkomsten over het functioneren van de leerling op de leerwerkplek (16%). Sommige scholen hebben aangegeven een keer per jaar een bijeenkomst op school te organiseren voor de begeleiders. Scholen verwachten van de praktijkleider dat hij/zij nauw contact zal onderhouden met de schoolbegeleider (96%), directe werkaanwijzingen zal verstrekken aan de leerlingen (96%) en aan een bepaalde mate van coaching zal doen (97%).

4.6 Scholingsplan

De school draagt de eindverantwoordelijkheid voor het onderwijs aan de leerling, ook als een leerling buiten de school aan de leerdoelen van de opleiding werkt. De school moet een scholingsplan ontwikkelen voor de training van docenten op de begeleiding van leerwerktraject leerlingen. In deze paragraaf komt aan bod waaruit het scholingsplan van de scholen zal bestaan en op hoeveel docenten het scholingsplan zich zal richten.

Bij de invoering van leerwerktrajecten zullen voor de school een aantal zaken veranderen. Scholen krijgen voor het eerst te maken met duaal onderwijs. Dit betekent dat de begeleiding van leerlingen anders zal moeten zijn. Om leerwerktrajecten tot een succes te maken zal de begeleiding vanuit de school goed moeten zijn. Docenten zullen daarom getraind moeten worden op zaken die te maken hebben met leerwerktrajecten. Om gekwalificeerd te worden moet de school een plan ontwikkelen voor de training van docenten op de begeleiding van leerlingen in het leerbedrijf.

Het project Scholen in vmbo ondersteunt schoolleiders en docenten bij het opzetten van vmbo en de daaraan gekoppelde leerwerktrajecten. Scholen kunnen zich opgeven voor dit scholingsprogramma. Scholen richten het scholingsplan op gemiddeld twaalf docenten. 44% van de scholen geeft aan gebruik te maken van Scholen in vmbo. Als er gevraagd wordt waarom scholen hier geen gebruik van maken, wordt hier vaak geen duidelijke reden voor gegeven. Scholen geven vaak te kennen dat ze zich niet verdiept hebben in het aanbod. Scholen die zich wel in het aanbod hebben verdiept geven vaak aan dat ze aansluiting willen zoeken bij reeds bestaande scholingstrajecten en komen dan vaak niet uit bij Scholen in vmbo. Onderwerpen waarvoor scholing/ondersteuning gewenst is, zijn buitenschoolse begeleiding, competentiegericht leren en ict-vaardigheden.

41% van de scholen geeft aan de scholing in te vullen door er in de praktijk mee aan de slag te gaan. Vaak wordt dan gebruik gemaakt van de kennis en ervaring die is opgedaan in het voormalige AVMB en het ivbo. Ook zijn er scholen die in samenwerking met het roc aan de slag gaan met scholing. In veel gevallen maken scholen ook gebruik van externe expertise van de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven en vmbo-platforms, en van externe bureau's zoals BMC, CPS, Bureau voor Educatie en Arbeid, Intop Bedrijfsopleidingen en Mesoconsult.

Het scholingsplan is vaak niet alleen bedoeld voor de docenten die te maken hebben met leerwerktrajecten, maar zal worden geïntegreerd in de hele school.

4.7 Bevindingen

Over het algemeen kan gesteld worden dat scholen voortvarend aan de slag zijn gegaan met de invulling van het leerwerkplan. Binnen dit plan neemt de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen een centrale plaats in, rekening houdend met de mogelijkheden en interesses van een leerling. De meeste scholen kiezen voor de minimale variant als het gaat om de invulling van het leerinhoudenprogramma. De accentverschillen bij de scholen zitten vooral in de invulling van de extra programmaonderdelen en het aantal uren dat aan bepaalde vakken wordt besteed.

De meeste scholen kiezen voor een gecombineerd praktijkdeel in leerjaar 3 en leerjaar 4. Slechts enkele scholen beginnen pas in leerjaar 4 met het aanbieden van leerwerktrajecten. Het zwaartepunt van de leerwerkplekmix ligt vooral op het binnenschools leren. Scholen proberen echter wel praktijkgerichte vakken te geven. Ten aanzien van de leerlingbegeleiding en vormgeving hiervan spreken scholen vooral hun verwachtingen uit. Zo hoopt men dat de praktijkbegeleider zal deelnemen aan terugkombijeenkomsten. De hoop wordt eveneens uitgesproken dat bij de verwerking van het geleerde een koppeling wordt gelegd tussen de praktijkervaringen en het onderwijs binnen school. Het scholingsplan is gericht op gemiddeld twaalf docenten. Iets minder dan de helft van de scholen maakt gebruik van Scholen in vmbo. Onderwerpen waarvoor scholing/ondersteuning gewenst is, zijn buitenschoolse begeleiding, competentiegericht leren en ict-vaardigheden.

Hoofdstuk 5 Samenwerking

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de verschillende actoren die betrokken zijn bij de implementatie van leerwerktrajecten. Scholen kunnen leerwerktrajecten namelijk niet alleen realiseren, maar moeten dit doen in samenwerking met andere partijen. Deze partijen moeten zoveel mogelijk 'partners' worden van de school. Het gaat hierbij om de volgende partijen:

1. kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven (kbb's)
2. bedrijven
3. vervolgonderwijs: roc's/aoc's
4. ouders/verzorgers
5. regionale meld- en coördinatiefunctie
6. andere scholen voor vmbo
7. samenwerkingsverband vo-svo

Vooraf de eerste drie actoren zijn van groot belang voor de leerwerktrajecten; zonder de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven die zorgen voor geaccrediteerde leerbedrijven, de leerbedrijven zelf en medewerking van het vervolgonderwijs is geen leerwerktraject mogelijk.

Achtereenvolgens volgt een beschrijving van de samenwerking met deze verschillende actoren, daar waar mogelijk voorzien van good practices. In hoofdstuk 1 staan de criteria vermeld waaraan scholen moeten voldoen willen ze gekwalificeerd worden. Een aantal van deze criteria hebben ook betrekking op de samenwerking met bovengenoemde partijen.

5.1 Kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven

De kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven moeten een rol spelen bij het zoeken naar leerwerkplekken; de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven beschikken over overzichten van erkende leerbedrijven. Ook spelen ze een rol daar waar het gaat om leerwerkplekken met een arbeidsovereenkomst. Tussen OCenW en LNV en tussen de Vereniging Kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven (Colo) en de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven zelf, zijn afspraken opgesteld over de rol van de kenniscentra beroepsonderwijs binnen leerwerktrajecten. Van het totale aantal scholen heeft 51% contact gezocht met de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven. De scholen die contact hebben gezocht zijn over het algemeen positief over de rol van de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven. Van de overige scholen geven een aantal aan moeite te hebben met de rol van de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven; deze scholen zien wel het belang van de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven, maar signaleren een afstand tussen de school en de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven.

Een aantal scholen heeft tijdens de kwalificatiegesprekken aangegeven behoefte te hebben aan praktijkboeken van de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven; deze zijn nog niet beschikbaar. Uit onderzoek is gebleken dat de kenniscentra een actieve rol willen vervullen ten aanzien van leerwerktrajecten. Naast het ontwikkelen van onderwijsmateriaal en uitbreiding van de toetsenservicebank willen zij zich actief bezighouden met de acquisitie van nieuwe leerwerkplekken. Uit de kwalificatieverslagen blijkt dat de scholen nog onvoldoende op de hoogte zijn van de rol die kenniscentra kunnen spelen.

5.2 Bedrijven

Succesvolle realisatie van leerwerktrajecten veronderstelt ook medewerking van en samenwerking met het bedrijfsleven. In de eerste plaats vanwege de vereiste beschikbaarheid en kwaliteit van de leerwerkplekken. Bedrijven dienen jongeren die via een leerwerktraject de basisberoepsgerichte leerweg doorlopen aansluitend in de gelegenheid te stellen een vervolgopleiding op het roc te volgen en zo een startkwalificatie te behalen.

Scholen hebben met gemiddeld zeventien leerbedrijven contact; een aantal van deze leerbedrijven biedt meerdere leerwerkplekken aan. Overeenkomsten over de beschikbaarheid van leerwerkplekken zijn zowel mondeling (bij 60% van de scholen) als schriftelijk (43%) afgesloten. De mondelinge overeenkomsten worden door de scholen alsnog schriftelijk bevestigd; hierover zijn verbeterafspraken gemaakt met de betreffende scholen.

Scholen lijken niet veel problemen te hebben als het gaat om het vinden van voldoende leerbedrijven. Sommige scholen gaan al heel creatief naar hun bedrijven kijken, om te zien of er leerwerkplekken zijn waar ze in eerste instantie helemaal niet aan gedacht hadden, zoals een school die een verzorgingsinstelling in Schiedam heeft benaderd voor leerwerkplekken. Deze instelling bleek niet alleen leerwerkplekken in de zorg te hebben, maar ook in de administratie en de techniek.

5.2.1 *Andersoortige leerwerkplekken*

Onder andersoortige werkplekken worden werkplekken verstaan die zich niet bij bedrijven bevinden. Scholen konden een keuze maken uit:

- bij roc/aoc('s)
- bij simulatieplek(ken)
- bedrijfsscholen
- buitenschoolse trainings- of scholingsvoorzieningen van lob's, brancheorganisaties
- anders, namelijk

Andersoortige werkplekken dan een leerwerkplek bij een bedrijf, komen nauwelijks voor. Scholen willen in een aantal gevallen gebruikmaken van simulatieplekken (12%), maar beseffen dat dit niet voldoet als leerwerkplek. Deze scholen maken daarom vooral gebruik van de simulatieplekken in gevallen waar men nog niet beschikt over een relevante leerwerkplek bij een bedrijf, of als een leerling eerst aanvullende vaardigheden moet leren om op een leerwerkplek in de praktijk te kunnen functioneren.

Overig gebruik van andersoortige werkplekken:

- 14% maakt gebruik van andersoortige werkplekken bij een roc/aoc
- 12% maakt gebruik van andersoortige werkplekken bij bedrijfsscholen
- 18% maakt gebruik van andersoortige werkplekken bij buitenschoolse voorzieningen van kenniscentra beroepsopleiding bedrijfsleven of brancheorganisaties

5.2.3 *Kwaliteit van de leerwerkplekken*

De kwaliteit van de leerwerkplekken wordt door bijna alle scholen als voldoende beoordeeld. Kritiekpunt hierbij is dat de beoordeling vaak niet gefundeerd is; zowel in de Beschrijvingsmodellen als tijdens de kwalificatiegesprekken wordt niet doorgevraagd naar waarom een school een leerwerkplek als voldoende beoordeelt.

5.3 Vervolgonderwijs: roc/aoc('s)

Het roc of aoc is een 'onmisbare' partner. Gelet op het belang van doorstroom is afstemming en samenwerking met het regionaal of agrarisch opleidingscentrum noodzakelijk.

In de Beleidsregel staat vermeldt dat een leerwerktraject een volwaardige leerroute is. De doelstelling is dus diplomering en in het verlengde daarvan het behalen van een startkwalificatie. Vanwege de directe gerichtheid op het behalen van een startkwalificatie is een goede samenwerking tussen vmbo-scholen en roc/aoc('s) cruciaal. Doel is een nauwe programmatische aansluiting die een ononderbroken leerweg voor individuele leerlingen mogelijk maakt vanuit het vmbo naar het roc. In het verlengde daarvan liggen garanties dat de leerlingen na afronding van het leerwerktraject ook werkelijk tot de opleidingen worden toegelaten.

Om in aanmerking te komen voor kwalificatie moet de school beschikken over tenminste twee overeenkomsten met een roc of aoc:

- een raamovereenkomst waarin een algemeen toelatingsrecht is geregeld voor verwante doorstroom naar een middelbare beroepsopleiding op niveau twee
- en een uitwerkingsovereenkomst waarin algemene afspraken zijn vastgelegd op sector- of brancheniveau met daarin nadere afspraken over de toelating naar niveau twee.

Ook is voor aanvang van het leerwerktraject een individuele overeenkomst per leerling nodig; dit wordt in de meeste gevallen uitgewerkt zodra een leerling start met een leerwerktraject. Sommige scholen maken gebruik van de expertise van het roc bij de ontwikkeling en uitvoering van leerwerktrajecten, zoals omschreven in de volgende good practice.

Good practice: gebruik maken van de expertise van het roc

RSG Wolfsbos in Hoogeveen wordt bij de ontwikkeling van leerwerktrajecten ondersteund door een projectleider van Roc Alfa College. RSG Wolfsbos regelt op die manier de doorstroom van vmbo naar roc. Tegelijkertijd beschikt de school over de expertise en ervaringen van het roc met de buitenschoolse praktijkcomponent.

Een andere vorm van samenwerking is het vierjarig traject dat het Frederik Hendrik College in Den Bosch gaat beginnen met het roc. Dit traject bestaat uit twee jaar leerwerktrajecten op het vmbo, gevolgd door twee jaren op niveau twee van het roc. Voor iedere leerling wordt een traject op maat ontwikkeld.

Tijdens de nominatiefase leek een heldere structuur te ontstaan in de contacten met roc/aoc('s). In sommige gevallen werkten vmbo en roc al goed samen in bijvoorbeeld een samenwerkingsverband, maar waren er nog geen concrete afspraken gemaakt over verwante doorstroom naar niveau twee. Tijdens de kwalificatiefase leek deze situatie verbeterd. Het merendeel van de scholen (90%) heeft formeel contact met roc's/aoc's. Van alle scholen beschikt 93% inmiddels over getekende raamovereenkomsten en 56% over getekende uitwerkingsovereenkomsten. Een kleine 2% heeft al individuele doorstroom afspraken per leerling gemaakt. De rest wacht hiermee zodra bekend is welke leerlingen een leerwerktraject gaan volgen.

Vooraf de vier grote steden laten zien dat door middel van samenwerking een strakke structuur gerealiseerd kan worden voor de ontwikkeling en implementatie van leerwerken, zonder dat de scholen daarbij hun eigen verantwoordelijkheid uit de weg gaan. Zo hebben de scholen in Utrecht samen met de gemeente een bovenschoolse projectleider aangesteld. Deze projectleider heeft in een samenwerkingsverband van de scholen en de gemeente verschillende zaken bovenschools geregeld, zonder dat de scholen hiervoor hun eigen verantwoordelijkheid uit het oog verloren en niet betrokken

zouden raken bij de invoering van leerwerktrajecten. De gemeente Utrecht heeft samen met de scholen besloten dezelfde structuur met een jaar te verlengen. Op die manier kan leerwerken voldoende geïmplementeerd worden in de betrokken scholen. In het kader van leerwerken ontwikkelt deze groep, in samenwerking met de Hogeschool van Utrecht, een competentieprofiel voor de buitenschoolse begeleider. Dit profiel wordt uitgewerkt in termen van benodigde competenties voor individuele begeleiding alsmede deelname aan bovenschoolse netwerken.

De andere grote steden kennen vergelijkbare initiatieven zoals in Utrecht, waarbij vooral is gekozen voor aansluiting bij bestaande programma's zoals Vakmanschap (Amsterdam), Scholenwerk (Den Haag) en Baanbrekend Beroepsonderwijs (Rotterdam). Binnen deze programma's was al gedeeltelijk gezorgd voor een structuur omdat vooral de doorstroom naar roc's en de relatie met het bedrijfsleven centraal staan. Leerwerken werd hier automatisch een onderdeel van.

Good practice: grootstedelijke samenwerking

Hofstad in Den Haag heeft door het grootstedelijke programma Scholenwerk goede contacten met de Mondriaan Groep (roc). Door Scholenwerk beschikken docenten over meer tijd om de doorstroom naar het roc te regelen. Hieruit volgt dat:

- Mondriaan Groep in het kader van leerwerken heeft besloten om de leerlingen leerwerktrajecten vervolgonderwijs op maat aan te bieden
- en dat Hofstad voor wat betreft het praktijkdeel gebruik maakt van het BPV-boek van de Mondriaan Groep.

5.3.1 Typering programmering aanvullende programmaonderdelen en/of competentieonderdelen

Tijdens de kwalificatiegesprekken zijn de scholen ook gevraagd naar de voorkeur voor extra programmaonderdelen en/of competentieonderdelen en wie deze moet uitvoeren, de school voor vmbo of het roc/aoc. Van alle scholen vindt 63% dat de vmbo school verantwoordelijk is voor de uitvoering van aanvullende programmaonderdelen. 29% vindt dat het roc de uitvoering voor zijn rekening moet nemen. 54% geeft de voorkeur aan aanvullende competenties, waarbij de vmbo school moet zorgen voor de uitvoering. 24% geeft de voorkeur aan competenties waarvoor het roc verantwoordelijk is. Het College Makebljide in Rijswijk heeft de samenwerking met het roc zodanig geregeld dat het roc zorgt voor de bijscholing van vmbo-leraren voor wat betreft het schakelprogramma dat het roc aanbiedt op niveau een. Tevens wordt een deel van het leerwerktraject op en in samenwerking met het roc uitgevoerd.

5.4 Ouders/verzorgers

Als een school een leerling in een leerwerktraject wil plaatsen, is hiervoor overleg met de ouders/verzorgers nodig. Als de leerling minderjarig is moeten de ouders/verzorgers eventuele stage- en praktijkovereenkomsten tekenen.

- van het totale aantal scholen heeft 25% de ouders nog niet geïnformeerd over de komst van de leerwerktrajecten
- 62% van de scholen heeft ouders in het algemeen geïnformeerd over het bestaan van leerwerktrajecten door bijvoorbeeld een informatieavond of een folder
- 26% van de scholen heeft overleg gevoerd met de ouders over inschrijving van hun kind in een leerwerktraject
- 14% van alle scholen heeft inmiddels mondelinge toestemming van ouders over deelname van hun kind in een leerwerktraject
- en 12% van de scholen beschikt over schriftelijke bevestigingen.

Niet alle scholen promoten leerwerktrajecten openlijk in de school. Scholen doen dit ondermeer om te voorkomen dat leerlingen leerwerktrajecten worden voorzien van een stempel en om te voorkomen dat leerwerktrajecten een vluchtroute wordt voor leerlingen die niet voldoen aan de leerwerktraject doelgroep.

5.5 Regionale meld- en coördinatiefunctie

Scholen zijn verplicht om leerlingen die een leerwerktraject gaan volgen te melden bij de regionale meld- en coördinatiefunctie (rmc).

Van alle scholen heeft 3% nog geen contact gezocht met de rmc. Dit zijn vijf scholen, met deze scholen zijn verbeterafspraken gemaakt.

Over de scholen die wel contact hebben met de rmc over leerwerktrajecten kan het volgende gezegd worden:

- 19% heeft informeel contact met de rmc
- 47% heeft een afspraak met de rmc over het beschikbaar stellen van het leerwerkplan
- 74% heeft met de rmc afgesproken namen van leerlingen door te zullen geven
- 5% heeft reeds namen van leerlingen doorgegeven
- 19% heeft een afspraak gemaakt met de rmc over het doorgeven van individuele leerwerkovereenkomsten

Wat betreft de aanmelding van leerlingen is in een aantal gevallen nauwelijks sprake van eenduidigheid bij rmc's. Zo neemt de ene rmc genoegen met de aanbieding van de modelbrief, terwijl andere rmc's zich inhoudelijk willen bemoeien met het schoolbeleid ten aanzien van leerwerktrajecten. Zo heeft bijvoorbeeld de CSG Veenendaal te maken met drie rmc's, waarbij ook het volstreekte gemis aan eenduidigheid is besproken in het kwalificatiegesprek. Tijdens dit gesprek is gevraagd of deze problematiek via de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) landelijk besproken kan worden.

5.6 Andere scholen voor vmbo

Scholen hebben vaak al contact met andere scholen voor vmbo, vooral met scholen die ook met leerwerktrajecten beginnen (soms binnen reeds bestaande samenwerkingsverbanden). Deze netwerken kunnen veel betekenen voor de school. Scholen voor vmbo kunnen bijvoorbeeld samen instrumenten ontwikkelen voor de invoering van leerwerktrajecten.

In totaal heeft 49% van de ondervraagde scholen contact met andere vmbo scholen over de ontwikkeling en invoering van leerwerktrajecten. Uitschieters naar boven zijn onder meer te vinden in de provincies Gelderland, waar 15 van de 22 scholen contact hebben met andere scholen voor vmbo, en Friesland, waar 8 van de 13 scholen contact hebben met andere vmbo scholen. In de provincies Groningen (2 van de 11) en Drenthe (1 van de 9) wordt minder samengewerkt met omliggende vmbo-scholen. In Zeeland werkt geen enkele school samen met andere vmbo-scholen. Een mogelijke oorzaak is dat maar drie scholen in Zeeland met leerwerktrajecten starten, waarvan één aoc. De ontwikkeling van leerwerktrajecten heeft vaak gewerkt als smeermiddel in de communicatiebevordering tussen diverse locaties. Zo is OSG Schagen in Schagen zes jaar geleden gefuseerd met de andere scholen voor vmbo in dezelfde gemeente. Tijdens het ontwikkeltraject van leerwerken hebben drie docenten op verschillende locaties een hechte band met elkaar gekregen, waardoor ook de communicatie tussen de vestigingen is verbeterd.

5.7 Samenwerkingsverband vo-svo

Het is raadzaam contact te zoeken met het samenwerkingsverband vo-svo en de permanente commissie leerlingenzorg daarbinnen. Zij beschikken namelijk over veel kennis en ervaring op het gebied van zorgleerlingen. De doelgroep voor leerwerktrajecten valt hier niet zonder meer mee samen, maar een zekere verwantschap is er al snel.

Van het totale aantal scholen zoekt 14% ook aansluiting bij een samenwerkingsverband vo-svo. In Zeeland, Groningen en Flevoland maken scholen geen gebruik van de samenwerkingsverbanden voor vo-svo. In de overige provincies wel, maar dan in geringe mate.

5.8 Bevindingen

Over het algemeen kan worden gesteld dat er een groot verschil in kwaliteit is tussen de samenwerking van vmbo scholen en roc's. Op veel plaatsen is de doorstroom schriftelijk geregeld. In een aantal gevallen gaat de samenwerking tussen vmbo en roc verder dan het minimale. Omdat het succes van leerwerken in grote mate afhankelijk is van de doorstroom naar het roc/aoc, zal dit goed geregeld moeten worden. Niet verwante instroom blijkt alleen zinvol wanneer op leerlingenniveau afspraken worden gemaakt voorafgaand aan instroom. Dit gebeurt niet in alle gevallen. Er zijn scholen en roc's(-sectoren) die afgesproken hebben hiermee te wachten tot leerlingen bekend zijn.

Scholen hebben over het algemeen weinig moeite om leerwerkplekken te vinden; er lijken voldoende leerbedrijven te zijn. In een aantal gevallen gaat de samenwerking tussen leerbedrijven en scholen verder dan het minimale (zie bijvoorbeeld SG Westhage in Den Haag). Omdat scholen weinig moeite hebben om leerbedrijven te vinden, bestaat de valkuil dat de rest van het samenwerkingstraject in sommige gevallen wordt onderschat. Begeleiders in de bedrijven moeten delen van het onderwijsprogramma voor hun rekening nemen en worden dus deel van het team dat zich gaat bezighouden met leerwerktrajecten. Dit onderdeel van het samenwerkingstraject is cruciaal voor het succes van leerwerken en moet dus niet onderschat worden. Wat betreft de eenduidigheid van rmc's zou gekeken moeten worden naar mogelijkheden om dit landelijke te agenderen tijdens via de VNG.

Aanvulling: Heraudits kwalificatie

In deze bijlage worden de 16 scholen waarmee heraudits geweest zijn, besproken. Het gaat hierbij om 3 aoc's en 6 vmbo scholen die een officiële heraudit hebben gehad¹⁶. Met 7 scholen is een zogenaamde pre-audit geweest. Met deze scholen is namelijk geen kwalificatiegesprek geweest, aangezien voorafgaand aan het gesprek bleek dat zij nog niet klaar waren voor de afsluiting van de kwalificatiefase. Hiervan is geen verslag gemaakt. Met deze scholen zijn tijdens de heraudit fase wel gesprekken gevoerd. 8 scholen hebben zich teruggetrokken, al dan niet op advies van de Vmbo projectorganisatie.

In deze aanvullende bijlage wordt als eerste een stand van zaken geven ten aanzien van de scholen uit de eerste tranche. Vervolgens wordt verslag gedaan van de gesprekken die zijn geweest met de scholen waar verbeterafspraken zijn gemaakt. De aanvulling gaat derhalve alleen in op onderdelen van het beschrijvingsmodel en het kwalificatieverslag die verbetering behoeften. Tot slot wordt een korte schets gegeven van de gesprekken met de scholen die een pre-audit hebben gehad.

Stand van zaken

In de 1^e tranche zijn 201 kwalificatiegesprekken gevoerd met scholen. Deze scholen zijn allemaal gekwalificeerd voor leerwerktrajecten en kunnen hiermee beginnen in het schooljaar 2002-2003. Er zijn 23 kwalificatiegesprekken gevoerd met aoc's waarbij 46 keer een positief advies is uitgebracht aan de minister van LNV. In totaal is 48% van de scholen in Nederland met een basisberoepsgerichte leerweg¹⁷ opgegaan voor een kwalificatiegesprek in het kader van leerwerktrajecten. Dit betekent dat het aantal scholen met leerwerktrajecten nog behoorlijk kan groeien.

Tabel 2: Aantal kwalificatiegesprekken per provincie in de 1^e tranche na de heraudits

Provincie	Aantal scholen in de 1 ^e tranche	Relatief n=201
Noord Brabant	22	11%
Drenthe	9	5%
Flevoland	6	3%
Friesland	13	6%
Gelderland	23	11%
Groningen	11	5%
Limburg	16	8%
Noord Holland	32	16%
Overijssel	17	8%
Utrecht	12	6%
Zeeland	3	2%
Zuid Holland	37	19%
Totaal	201	100%

Bron: Ministerie van OCenW, Cfi.

Bovenstaande geeft een overzicht van de provinciale spreiding van het aantal scholen waarmee een kwalificatiegesprek is gevoerd. Uit de tabel blijkt dat in Noord Holland en Zuid Holland de meeste kwalificatiegesprekken gevoerd zijn. De minste gesprekken zijn gevoerd in Zeeland en Flevoland.

Kwalificatie na heraudit

De meeste verbeterafspraken hadden betrekking op de uitwerking van het leerwerkplan met specifieke aandacht voor de gehanteerde procedure voor een succesvolle start van leerwerktrajecten, de gehanteerde selectiecriteria en de toe te passen instrumenten. Ook zijn verbeterafspraken gemaakt over

¹⁶ Dit zijn de 9 scholen die een negatief advies in de kwalificatiefase hebben gekregen.

¹⁷ Exclusief aoc's.

de leerinhouden, de samenwerkingsovereenkomsten met roc's/aoc's en de benadering van de leerbedrijven. Achtereenvolgens wordt ingegaan op bovengenoemde verbeterafspraken.

Start leerwerktrajecten

Vrijwel alle scholen starten in leerjaar 4 met leerwerktrajecten. Slechts een school begint zowel in leerjaar 3 als in leerjaar 4 met de invoering van leerwerktrajecten. Wel geeft een tweetal scholen te kennen dat in de toekomst ook in leerjaar 3 wordt gestart met leerwerktrajecten. De tot dan toe opgedane kennis zal medebepalend zijn of deze scholen zullen starten met leerwerken in leerjaar 3.

Gehanteerde procedure

Uit de heraudits is gebleken dat vrijwel alle scholen de te hanteren procedure voor een succesvolle start van leerwerktrajecten gereed hebben. Bij enkele scholen is sprake van een groeimodel, dat in de loop van de tijd steeds verder verfijnd zal worden. Waar nodig zal de procedure worden bijgesteld. Veel scholen maken bij de determinatie van leerwerktraject leerlingen gebruik van reeds bestaande en ingezette instrumenten op hun school. Het gaat onder meer om het leerlingvolgsysteem, input vanuit het decanaat en de leerlingbegeleiding. Deze instrumenten worden per school aangepast en aangescherpt voor leerwerktrajecten.

Bij de determinatie van leerwerktraject leerlingen laten de scholen zich sturen door verschillende elementen. Zo legt een school sterk het accent op de leerstijl van leerlingen. In Heerlen wordt de toelating tot leerwerktrajecten bepaald door de gegevens uit de onderbouw. Aan het eind van leerjaar 2 dient duidelijk te zijn welke leerlingen in aanmerking komen voor leerwerktrajecten. De sociale- en beroepsvaardigheidsaspecten worden voor leerwerktrajecten vervolgens nader uitgewerkt. Roermond heeft de determinatieprocedure verfijnd door de ontwikkeling van twee nieuwe instrumenten te weten de nulmetingskaart en de begeleidingskaart waarop naast cognitieve aspecten ook sociale- en studievaardigheden van de leerlingen worden aangegeven.

Criteria en instrumentarium

Ten aanzien van de te hanteren selectiecriteria en de daarbij toe te passen instrumenten maken scholen met name gewag van het portfolio. Het portfolio wordt door sommige scholen ingezet als doorstroom instrument naar het roc in plaats van determinatieinstrument voor leerwerktrajecten. De scholen die het portfolio wel zullen inzetten als determinatieinstrument voor leerwerktrajecten hebben te kennen gegeven hiermee te zullen starten in leerjaar 3, zodat een goed en gedegen beeld wordt verkregen van de leerwerktraject leerlingen. "Het portfolio wordt in de onderbouw ingezet als determinatieinstrument en in de bovenbouw wordt het verder uitgebouwd tot doorstroominstrument naar het roc", aldus een van de scholen.

Leerinhoud

De leerinhouden zijn door alle scholen volgens afspraak verder uitgewerkt. Hier en daar hebben scholen wat extra accenten aangebracht bij de uitwerking van de leerinhoud. Door een tweetal scholen is aangegeven Nederlands geïntegreerd te willen geven in het beroepspraktijkdeel. Enkele scholen gaan zelfs al zover om met leerbedrijven gesprekken te voeren omtrent de eindtermen voor het beroepsvoorbereidend vak.

Samenwerkingsovereenkomst met roc's/aoc's

De raamovereenkomsten en de individuele afspraken op leerlingenniveau zijn praktisch door alle scholen gerealiseerd. Dit onderdeel was een zwaarwegende verbeterafpraak. Het was niet altijd mogelijk om de ondertekende individuele doorstroomafspraken te overleggen of de niet verwante doorstroom vast te leggen.

Enkele roc's stellen wel aanvullende eisen wat betreft de doorstroom. Voor niet verwante doorstroom is met een aantal aoc's afgesproken dat het roc in individuele gevallen een assessment zal afnemen.

Leerbedrijven

Ten aanzien van de schriftelijke toezeggingen van de bedrijven hebben de scholen aan de verbeterafspraken voldaan. Middels overlegde brieven hebben de scholen inzicht verschaft in deze verbeterafpraak. Hiermee hebben scholen aangetoond over voldoende leerwerkplekken te beschikken voor de leerwerktraject leerlingen.

Kwalificatie na pre-audit

De scholen uit de pre-audit fase hebben met name ingezoomd op de ontwikkeling van de determinatieprocedure leerwerktrajecten en de start van leerwerktrajecten. Bij de determinatie van leerwerktrajectleerlingen zal veelvuldig gebruik worden gemaakt van het portfolio dat al dan niet in ontwikkeling is. Naast de meer algemene criteria voor selectie geeft een school te kennen ook veiligheid als een belangrijk criterium te beschouwen. Het gaat hierbij om de vraag of een leerling over voldoende arbeidsvaardigheden beschikt, zoals omgaan met machines of de leerling kleurenblind is etc., om in aanmerking te komen voor een leerwerktraject.

De pre-selectie is ook een punt waar in de pre-audits veel aandacht aan besteed is. De start hiervan blijkt voor al de scholen te variëren met name als het gaat om de uitwerking van de pre-selectie. Een school begint al in leerjaar 2 met een pre-selectie op basis van de behaalde cijfers voor avo-vakken, gedrag en motivatie. Tijdens de praktijklessen in het 2^e leerjaar wordt gekeken of de leerlingen geschikt zijn voor leerwerktrajecten. Een andere school begint vanaf leerjaar 1 met de voorselectie. Aan de hand van een uitgebreide invullijst wordt een leerling gedetermineerd. De nadruk ligt hierbij vooral op sociale vaardigheden, Nederlands, Engels en wiskunde. Verder maakt de school gebruik van observatie- en beoordelingslijsten om een beter beeld van de leerling te verkrijgen. Een andere school maakt bij de pre-selectie gebruik van de kennis die mentoren en docenten beroepsgerichte vakken hebben met de stage-ervaringen van en het gedrag van de leerling in de klas.

Vrijwel alle scholen starten in leerjaar vier met leerwerktrajecten. Drie scholen kennen een zogenaamde opbouwende structuur wat betreft de start van leerwerktrajecten.

1.3 Bevindingen

In grote lijnen hebben alle scholen voldaan aan de verbeterafspraken die zijn gemaakt omtrent de kwalificatie voor leerwerktrajecten in het komende schooljaar 2002-2003. Desalniettemin zijn er met enkele scholen nog praktische afspraken gemaakt omtrent de oplevering van bepaalde producten. Vooral bij de scholen uit de pre-audit fase was dit het geval.

Opvallend is verder dat vooral de scholen uit de heraudit fase vaak een meer uitgewerkte leerwerkplan hadden. Een verklaring hiervoor ligt waarschijnlijk in de langere voorbereidingstijd die deze scholen hadden in vergelijking met de eerder gekwalificeerde scholen.

Bijlage 1 Kwalificatieformat Leerwerkplan

Gegevens aanvragende school en aanvrager

Schoolgegevens

School	
BRIN	
Postadres	
Postcode	
Plaatsnaam	
Telefoonnummer	0
Faxnummer	0
Emailadres	

Nevenvestigingen/erkende locaties

NEVENVESTIGINGEN/ERKENDE LOCATIES waar leerwerktrajecten worden aangeboden (overige nevenvestigingen/locaties niet vermelden)		
	Naam	Postcode
Nevenvestiging/locatie 1		
Nevenvestiging/locatie 2		
Nevenvestiging/locatie 3		
Nevenvestiging/locatie 4		
Nevenvestiging/locatie 5		
<i>Als het meer dan 5 nevenvestigingen/erkende locaties betreft, voeg deze dan hier toe.</i>		..
Aantal nevenvestigingen / erkende locaties waar leerwerktrajecten zullen worden aangeboden		
Totale omvang aan- gevraagde leerwerkbudget:	€ ,- f ,-	

Naam aanvrager

Achternaam	
Titulatuur	
Initialen	
Tussenvoegsel	
Man	☐
Vrouw	☐

Overzicht afdelingen en locaties waarvoor leerwerktrajecten worden aangevraagd
Geef in onderstaande tabel aan voor welke combinaties van locaties en afdelingen / intra-sectorale programma's de kwalificatieaudit wordt aangevraagd.

Geef per combinatie van locaties en afdelingen / intrasectorale programma's aan hoeveel leerlingen volgend jaar een leerwerktraject gaan volgen.

Afdeling / isp	hoofdv.	loc. 1	loc. 2	loc. 3	loc. 4	loc. 5	loc. 6	loc. 7
Techniek								
1. bouwtechniek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
2. metaaltechniek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
3. voertuigtechniek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
4. elektrotechniek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
5. installatietechniek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
6. grafische techniek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
7. transport & logistiek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
8. isp metalektro	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
9. isp bouw breed	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
10. isp instalektro	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
Totaal aantal leerlingen in deze sector:								
Verzorging								
11. verzorging	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
12. uiterlijke verzorging	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
13. isp zorg- & welzijn breed	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
Totaal aantal leerlingen in deze sector:								
Economie								
14. administratie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
15. handel en verkoop	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
16. mode en commercie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
17. consumptief	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
18. isp handel & administratie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Aantal leerlingen								
19. isp consumptief breed	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
Totaal aantal leerlingen in deze sector:								
Landbouw								
20. landbouw en natuurlijke omgeving	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
21. isp landbouw breed	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aantal leerlingen								
Totaal aantal leerlingen in deze sector:								
Totaal aantal leerlingen alle sectoren van de school:								

Wijzigingen in vergelijking met de stand van zaken in de nominatiefase

Zijn er wijzigingen opgetreden in tabel 2.4 in vergelijking met de nominatie-fase?	☐ nee ☐ ja; graag hier toelichten:
--	---

ZELFEVALUATIE KWALIFICATIEFASE

Verbeterpunten nominatiegesprek

Tijdens de nominatiegesprek heeft Vmbo projectorganisatie met veel scholen verbeterafspraken gemaakt. Naar alle waarschijnlijkheid ook met uw school. Zo ja, beschrijf dan in onderstaande tabel per afspraak:

- de verbeterafpraak: wat moest u verbeteren?
- de verbeteractie: hoe heeft u verbeterafpraak uitgevoerd?
- een verwijzing naar het beschrijvingsmodel: wordt de verbeterafpraak en –actie nader beschreven in het bijgevoegde Beschrijvingsmodel leerwerkplan en zo ja, waar?

Tip: grijp hier terug op het nominatie- of nulmetingsverslag.

Verbeterafpraak 1:	
Verbeteractie:	
Verwijzing model:	
Verbeterafpraak 2:	
Verbeteractie:	
Verwijzing model:	
Verbeterafpraak 3:	
Verbeteractie:	
Verwijzing model:	

Samenvattend oordeel kwalificatiefase

In deze tabel komen de criteria aan de orde waaraan de school moet voldoen om in aanmerking te komen voor kwalificatie. Zie voor de toelichting op de criteria het Kwalificatieboek leerwerkplan, paragraaf 2.3).

Toelichting:

Vul de tabel in op basis van de feitelijke stand van zaken op het moment dat u het kwalificatieformat indient en op basis van uw eigen inschatting.

Geef per onderdeel aan of de uitwerkingen zoals weergegeven in het Beschrijvingsmodel leerwerkplan beantwoorden aan het gestelde criterium.

Geef waar dit (nog) niet het geval is aan op welke datum u verwacht aan het gestelde criterium te voldoen en welke acties gepland zijn om dat te realiseren.

Geef in de laatste rij van de tabel het samenvattend oordeel. Hier beantwoordt u de vraag of u alles overwegend voldoende aan het totaal van de criteria voldoet.

Criterium	Gereed bij indienen Kwalificatieformat		Nee, wanneer wel?	Welke actie(s) heeft u gepland?
	☐ ja	☐ nee		
Volledig leerwerkplan	☐ ja	☐ nee		
Samenwerkingsovereenkomst roc/aoc	☐ ja	☐ nee		
Afspraken met leerbedrijven	☐ ja	☐ nee		
Leerwerkovereenkomsten	☐ ja	☐ nee		
Afspraken over registratie bij rmc	☐ ja	☐ nee		
Scholingsplan	☐ ja	☐ nee		
Verbeterafspraken met Vmbo projectorganisatie uitgevoerd?	1. ☐ ja	☐ nee		
	2. ☐ ja	☐ nee		
	3. ☐ ja	☐ nee		
	4. ☐ ja	☐ nee		
	5. ☐ ja	☐ nee		
Samenvattend	☐ ja	☐ nee		

ONDERTEKENING

Naam	
Functie	
Datum	
Plaatsnaam	
HANDTEKENING <i>Deze is alleen nodig op het geprinte kwalificatieformat dat aan het ministerie wordt gezonden.</i>	

N.b.: Als u het Kwalificatieformat leerwerkplan verstuurt naar de Vmbo projector-organisatie moet u ook het Beschrijvingsmodel leerwerkplan meesturen. Zie voor meer informatie paragraaf 1.2 van het Kwalificatieboek leerwerkplan.

MODEL AANBIEDINGSBRIEF

Gebruik desgewenst onderstaande modelbrief om het Kwalificatieformat leerwerkplan in te dienen bij uw ministerie.

Voor OCenW-scholen:

Ministerie van OCenW
De staatssecretaris van Onderwijs
Mw. drs. K.Y.IJ. Adelmund
t.a.v. de directie Voortgezet Onderwijs
Postbus 25000
2700 LZ ZOETERMEER

Voor LNV-scholen:

Ministerie van LNV
Afdeling DWK
Medewerker vmbo
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Datum: [datum invullen]

Onderwerp: indiening Kwalificatieformat

Geachte mevrouw Adelmund / Geachte mevrouw of mijnheer,

Het bestuur/De directie van de/het [naam school invullen], te [plaatsnaam school invullen] dient hierbij het Kwalificatieformat leerwerkplan in voor de eerste tranche van de leerwerktrajecten. In dit format stellen wij naar ons eigen oordeel te voldoen aan de voor kwalificatie gestelde criteria.

Het bestuur/De directie verklaart zich akkoord met de in de Beleidsregel leerwerktrajecten (VO/BOB/2001-1761, 26 februari 2001) gestelde voorwaarden, zegt toe daaraan te zullen voldoen en verzoekt in aanmerking te komen voor het aan de kwalificatie verbonden leerwerkbudget.

Hoogachtend,

[naam]

[functie]

Bijlage 2 Beschrijvingsmodel leerwerkplan

Gegevens School

Toelichting:

Om alle ingediende kwalificatieformats en beschrijvingsmodellen aan elkaar te kunnen koppelen, worden hier enkele schoolgegevens gevraagd. Overige gegevens met betrekking tot nevenvestigingen en 'spreiding' van de leerwerktrajecten over afdelingen en locaties worden alleen in het Kwalificatieformat opgenomen.

School	
BRIN	
Postadres	
Postcode	
Plaatsnaam	
Telefoonnummer	0
Faxnummer	0
Emailadres	

DOELSTELLING LEERWERKTRAJECTEN

Tip: Grijp hierbij terug op tabel 2 uit het Kwalificatieboek leerwerkplan uit het Supplement toolbox leerwerktrajecten.

De school streeft met het aanbieden van leerwerktrajecten de doelstelling na	
Qua benadering zijn de leerwerktrajecten primair gericht op: Twee alternatieven mogelijk!	☐ kwalificering ☐ een specifieke pedagogisch-didactische benadering ☐ een orthopedagogische 'behandeling' ☐ anders, te weten:
Het perspectief dat de leerwerktrajecten primair nastreven voor de leerling is: Twee alternatieven mogelijk!	☐ diplomering met recht op minimaal 'verwante' doorstroom naar niveau 2 binnen een roc/aoc ☐ certificaatafsluiting, zoveel mogelijk gericht op doorstroom ☐ directe arbeidstoeleiding naar werk, zoveel mogelijk gekoppeld aan een duaal opleidingstraject ☐ opvang ☐ anders, te weten:

DOELGROEP LEERWERKTRAJECTEN

Tip: Grijp hierbij terug op tabel 3 uit het Kwalificatieboek leerwerkplan uit het Supplement toolbox leerwerktrajecten.

TYPERING

Geef een omschrijving of typering van de doelgroep. Maak eventueel onderscheid tussen subdoelgroepen.	Omschrijving doelgroep in het algemeen: Omschrijving subdoelgroepen (alleen indien van toepassing):
---	--

KWANTIFICERING

<p>Schat de omvang van de potentiële doelgroep in leerjaar 4 (peiljaar 2001-2002).</p> <p><i>(Let op: peiljaar is veranderd ten opzichte van nominatiefase.)</i></p>	
<p>Geef aan hoeveel leerlingen per 1-8-2002 op basis van het leerwerkplan in een leerwerktraject kunnen worden geplaatst.</p> <p>Neem het aantal leerlingen van alle sectoren van de school over uit tabel 2.4 van het Kwalificatieformat.</p>	

CRITERIA

Tip: Grijp hierbij terug op tabel 4 uit het Kwalificatieboek leerwerkplan uit het Supplement toolbox leerwerktrajecten.

<p>Voor de toelating/selectie tot leerwerktrajecten zullen de volgende criteria gebruikt worden:</p>	<p>☐ geen criteria</p> <p>☐ wel criteria, te weten: (meer alternatieven zijn mogelijk)</p> <p>☐ IQ of cognitief vermogen</p> <p>☐ leerachterstand</p> <p>☐ sociaal-emotionele problematiek</p> <p>☐ gedragsproblematiek</p> <p>☐ motivatie, faalangst</p> <p>☐ leerstijl, namelijk:</p> <p>☐ andere criteria , namelijk:</p>
<p>Geef aan of sprake is van contra-indicaties tegen toelating:</p>	<p>☐ geen contra-indicaties</p> <p>☐ wel contra-indicaties, te weten: (meer alternatieven mogelijk)</p> <p>☐ IQ of cognitief vermogen</p> <p>☐ leerachterstand</p> <p>☐ sociaal-emotionele problematiek</p> <p>☐ gedragsproblematiek</p> <p>☐ motivatie, faalangst</p> <p>☐ leerstijl</p> <p>☐ andere contra-indicatie, namelijk:</p> <p>Geef eventueel een toelichting:</p>

PROCEDURE

Geef aan welke onderdelen van de procedure gereed zijn (zie hiervoor Kwalificatieboek leerwerkplan, paragraaf 3.2 Procedure):	Kruis per onderdeel de juiste kolom aan.	
voorlichting aan leerlingen preselectie uitvoeren beoordelingstraject uitslag gevolgen voor beoordeling rechten deelnemer	gereed ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	nog niet gereed ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Geef aan wie in welke rol betrokken zullen zijn bij de selectie/toelating.	Kruis in elke kolom maximaal twee mogelijkheden aan (afhankelijk van de vraag waar met name het accent ligt).	
klasniveau: docent, mentor e.d. schoolniveau: zorgteam, decaan, directie bovenschools: pcl van het swv buitenschools: schoolarts, jeugdzorg e.d, leerplichtambtenaar overig, te weten: leerling of diens ouders	verwijzende rol ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	beslissende rol ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

INSTRUMENTEN

N.b.: Indien u instrumenten heeft uitgewerkt, ontvangt de Vmbo projectorganisatie daarvan graag een afschrift.

Geef aan welke instrumenten bij de toelating / selectie gebruikt zullen worden. Meer alternatieven mogelijk!	☐ nee ☐ ja, het gaat om ☐ schriftelijke toets(en), te weten: ☐ criteriumgericht interview ☐ portfolio, of andere vorm van ‘zelfbeoordeling’ en ‘zelfpresentatie’ te weten: ☐ praktijkopdrachten of –proeven (‘assessment’), te weten: ☐ observatie- of beoordelingsscha(a)l(en), te weten: ☐ (psychologische) test(s), te weten: ☐ ander(e) instrument(en), te weten:
---	--

INHOUDELIJKE UITWERKING

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE VISIE

Tip: Grijp hierbij terug op tabel 6 uit het Kwalificatieboek leerwerkplan uit het Supplement toolbox leerwerktrajecten.

Onderwerp	Visie
Baseert de school zich op een bepaalde theorie of 'school'? Denk aan onderwijskundige, pedagogisch, leerpsychologische theorieën e.d.	☐ ja, te weten: ☐ nee, in plaats daarvan is het pedagogisch-didactisch concept gebaseerd op:
Karakteriseer de rol van de:	
leerling	
docent	
praktijkbegeleider	
Karakteriseer de visie op:	
leren/leerstijl	
bejegening en omgangsvormen	
structuur	
Neem hieronder eventueel andere onderwerpen op:	

LEERINHOUDEN

Tip: Grijp hierbij terug op tabel 7 uit het Kwalificatieboek leerwerkplan.

Leerinhouden			
VERPLICHT E PROGRAMMA-EENHEDEN	Onderdeel	Motivatie/toelichting	Uren per week (gemiddeld)
Nederlands	hier geldt het examenprogramma		
Beroepsvoorbereidend vak inclusief ict	hier geldt het examenprogramma van het bewuste afdelingsvak of intrasectorale programma		
Ict apart (indien niet opgenomen in beroepsvoorbereidend vak)	1. 2. 3.		
EXTRA	Onderdeel	Motivatie/toelichting	Uren per

PROGRAMMA-ONDERDELEN			week (gemiddeld)
Ontleend aan niet-verplicht(e) examenprogramma('s)	1. 2. 3.		
Noodzakelijk geachte competenties voor doorstroom, vastgesteld in overleg tussen school en roc/aoc	1. 2. 3.		

LEERWERKPLEKMIX

Toelichting:

Kruis in iedere rij een cel aan; de volgnummers in de rijen verwijzen naar wat in tabel Leerinhouden is aangegeven.

Tip: Grijp hierbij terug op tabel 8 van het Kwalificatieboek leerwerkplan uit het Supplement toolbox leerwerktrajecten.

Leerinhouden	Leerwerkplekmix		
	Vooraf op school	Combinatie school en praktijk	Vooraf in de praktijk
Verplichte programma-eenheden			
Nederlands	☐	☐	☐
Beroepsvoorbereidend vak inclusief ict	☐	☐	☐
Ict apart	1. ☐ 2. ☐ 3. ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐
Extra programma-onderdelen	Vooraf op school	Combinatie school en praktijk	Vooraf in de praktijk
Ontleend aan niet-verplicht(e) examenprogramma('s)	1. ☐ 2. ☐ 3. ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐
Noodzakelijk geachte competenties voor doorstroom, vastgesteld in overleg tussen school en roc/aoc	1. ☐ 2. ☐ 3. ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐

PROGRAMMA-AANBOD LEERWERKTRAJECT

INHOUD

Tip: Grijp hierbij terug op tabel 9 van het Kwalificatieboek leerwerkplan uit het Supplement toolbox leerwerktrajecten.

Verplichte programma-eenheden	Binnenschools programma		Buitenschools programma	
	Onderdelen	Uren per week	Onderdelen	Uren per week
Nederlands	1.			
	2.			
	3.			
	4.			
Beroepsvoorbereidend vak inclusief ict	1.			
	2.			
	3.			
	4.			
Ict apart	1.			
	2.			
	3.			
	4.			
EXTRA PROGRAMMA-ONDERDELEN	Onderdelen	Uren per week	Onderdelen	Uren per week
Ontleend aan niet-verplicht(e) examenprogramma('s)	1.			
	2.			
	3.			
	4.			
Noodzakelijk geachte competenties voor doorstroom, vastgesteld in overleg tussen school en roc/aoc	1.			
	2.			
	3.			
	4.			

VORM EN OMVANG PRAKTIJKDEEL

IN WELK LEERJAAR WORDT HET PRAKTIJKDEEL GEVOLGD?	☐ 3 ^e leerjaar ☐ 4 ^e leerjaar ☐ anders, nl.:
WAT IS DE OMVANG VAN HET PRAKTIJKDEEL?	☐ 1 dag in de week ☐ 2 dagen in de week ☐ 3 dagen in de week ☐ anders, nl.:
IS HET PRAKTIJK GELIJKMATIG OVER HET JAAR VERDEELD?	☐ ja ☐ nee, in bepaalde delen van het jaar is de praktijkdeel omvangrijker volgens het schema (hier graag toelichten):
HOE WORDT DE VERHOUDING TUSSEN	Het percentage leerwerktrajecten waarbij een leerling een arbeidsovereenkomst heeft is (geef een getal tussen 0 en 100):

HET AANTAL LEERWERKPLEKKEN OP BASIS VAN EEN ARBEIDSOVEREENKOMST OF OP BASIS VAN STAGEOVEREENKOMST	
--	--

LEERLINGBEGELEIDING

ZWAARTEPUNT LEERLINGBEGELEIDING

Toelichting:

Geef aan waar het zwaartepunt van de leerlingbegeleiding zal liggen. Kruis in iedere cel één hokje aan.

Tip: Grijp hierbij terug op tabel 10 van het Kwalificatieboek leerwerkplan uit het Supplement toolbox leerwerktrajecten.

Inbreng	Voorbereiding op de werkplek	Uitvoering werkend leren	Verwerking van het geleerde
School	☐ vooral ☐ neutraal ☐ weinig	☐ vooral ☐ neutraal ☐ weinig	☐ vooral ☐ neutraal ☐ weinig
Leerbedrijf	☐ vooral ☐ neutraal ☐ weinig	☐ vooral ☐ neutraal ☐ weinig	☐ vooral ☐ neutraal ☐ weinig

Vormgeving leerlingbegeleiding

Toelichting:

Het gaat om de vormgeving van de begeleiding van de binnenschoolse én de buitenschoolse component. Het betreft hier de periode van het buitenschoolse praktijkdeel en de verwerking daarvan. U kunt meer cellen en binnen elke cel diverse mogelijkheden aankruisen.

Leerling-begeleiding	Begeleider vanuit school	Praktijkbegeleider vanuit de praktijkbiedende organisatie
School	☐ terugkombijeenkomsten ☐ groepsgesprekken ☐ training aanvullende vaardigheden ☐ anders, nl.	☐ aanwezig bij terugkombijeenkomsten ☐ contact met de schoolbegeleider ☐ anders, nl.
Leerwerkplek	☐ bezoek ☐ betrokken bij voortgangsgesprekken ☐ praktijkwerkboeken ☐ anders, nl.	☐ directe werkaanwijzingen ☐ werkoverleg, coaching ☐ anders, nl.

SAMENWERKING

Ouders/verzorgers

Toelichting:

Geef aan in welke mate ouders/verzorgers in het algemeen reeds op de hoogte zijn van deelname aan een leerwerktraject. De tabel geeft een oplopende betrokkenheid aan. Ga uit van de situatie zoals deze is bij het indienen van het kwalificatieformat. Geef aan hoe de betrokkenheid is van de meeste ouders op dat moment. U kunt maximaal twee mogelijkheden aankruisen.

Hoe groot is de betrokkenheid van ouders?	☐ ouders zijn nog niet bekend met leerwerktrajecten ☐ ouders zijn in het algemeen geïnformeerd over het bestaan van leerwerktrajecten door met informatieavond of folder ☐ er is overleg geweest met ouders over inschrijving van hun kind in een leerwerktraject ☐ ouders hebben mondeling toegestemd in deelname van hun kind in een leerwerktraject ☐ ouders hebben schriftelijk toegestemd in deelname van hun kind in een leerwerktraject ☐ anders, namelijk:	
Wat moet nog geregeld worden en wanneer is dit gereed?	In de communicatie met ouders moet nog worden geregeld:	Dit zal gereed zijn op: (noem maand en jaar)
	1.	
	2.	
	3.	

Samenwerking met roc/aoc

Mate van contact

Toelichting:

Geef aan in welke mate contact is gelegd met het/de roc/aoc('s) die voor leerwerktrajecten het belangrijkste zijn.

Mate van contact met roc's/aoc's	☐ nog geen contact geweest ☐ informele afspraak ☐ formeel contact hetgeen geleid heeft tot één of meer soorten overeenkomsten ☐ anders, nl.
----------------------------------	--

Aantal afspraken

Toelichting:

Met welke roc's of aoc's maakt u afspraken om de beoogde doorstroom van de meeste lwt-leerlingen van uw vmbo-school te realiseren? En met hoeveel sectoren?

Afspraken met roc/aoc('s) (geef de afzonderlijke namen)
Met het roc/aoc: Met de volgende sectoren: 1. 2. 3. 4.
Met het roc/aoc: Met de volgende sectoren: 1. 2. 3. 4.
Met het roc/aoc: Met de volgende sectoren: 1. 2. 3. 4.
Met het roc/aoc: Met de volgende sectoren: 1. 2. 3. 4.

Soort afspraak

Toelichting:

Hieronder kunt u aangeven welke afspraak of overeenkomst u met de voor u belangrijkste roc's of aoc's heeft gemaakt. Zoals uit het Kwalificatieboek leerwerkplan blijkt kunt u afspraken maken op drie niveaus. Kunt u aangeven welke afspraken vooral gemaakt zijn? U kunt meer mogelijkheden aankruisen.

Welke afspraken zijn gemaakt met de belangrijkste roc's / aoc's? Geef aan met hoeveel roc/aoc('s) u deze afspraak / overeenkomst heeft.	☐ Er is een raamovereenkomst getekend waarin een algemeen toelatingsrecht is geregeld voor verwante doorstroom naar een opleiding op niveau twee, met roc/aoc('s). ☐ Er zijn in uitwerkingsovereenkomsten algemene afspraken gemaakt op sector- of brancheniveau met daarin nadere afspraken over de toelating naar niveau twee, met roc/aoc's. ☐ Er zijn individuele doorstroomafspraken vmbo - roc/aoc getekend voor leerlingen. ☐ Anders, namelijk:
--	---

Typering programmering aanvullende programmaonderdelen en/of competenties

Toelichting:

Geef aan welke voorkeur uw school heeft voor extra programmaonderdelen en/of competenties eisen en wie deze moet uitvoeren. U kunt meer cellen aankruisen.

Uit te voeren door vmbo-school	Uit te voeren door roc/aoc
☐ aanvullende programmaonderdelen	☐ aanvullende programmaonderdelen
☐ aanvullende competenties	☐ aanvullende competentieonderdelen
☐ anders, nl.	☐ anders, nl.

Samenwerking met bedrijven

Beschikbaarheid leerwerkplekken bij bedrijven

Toelichting:

Geef aan met hoeveel bedrijven u contact heeft gelegd en of er afspraken zijn gemaakt over de beschikbaarheid van leerwerkplekken.

Mate van afspraak	Overleg	Mondelinge toezegging	Schriftelijke toezegging
Met aantal bedrijven:			
Voor zoveel leerwerkplekken:			

Toelichting:

Geef de namen van bedrijven die de meeste leerwerkplekken zullen aanbieden.

Naam bedrijf	Aantal leerwerkplekken
1.	
2.	
3.	

Beschikbaarheid andersoortige leerwerkplekken

Toelichting:

Geef aan of andere organisaties dan bedrijven het praktijkdeel zullen vormgeven.

Organisatie / mate van afspraak	Hoeveel leerwerkplekken	Nog geen contact	Overleg	Mondelinge/schriftelijke toezegging
☐ bij roc/aoc('s)		☐	☐	☐
☐ bij simulatieplek(ken), nl.		☐	☐	☐
☐ bedrijfsscholen				
☐ buitenschoolse trainings- of scholingsvoorzieningen van lob's, brancheorganisaties		☐	☐	☐
☐ anders, nl.		☐	☐	☐

Kwaliteit leerwerkplekken

Toelichting:

Geef aan hoe u uw leerwerkplekken beoordeelt op de onderstaande aspecten. Het gaat om een oordeel over de beschikbare leerwerkplekken als geheel.

Aspect	Voldoende	Twijfel	Onvoldoende
De leerwerkplek past in de dagelijkse beroepsuitoefening.	☐	☐	☐
De werkplek biedt de leerling voldoende mogelijkheden om zich op het beroep te oriënteren.	☐	☐	☐
De leerplek biedt voldoende mogelijkheden voor het uitvoeren van opdrachten.	☐	☐	☐
De kwaliteit van de praktijkbegeleider is voldoende.	☐	☐	☐
Er zijn structurele afspraken gemaakt tussen school en bedrijf over de begeleiding van leerlingen.	☐	☐	☐

Contact met rmc

Toelichting:

Geef aan in welke mate er reeds contact is geweest met de rmc-functie in de regio.

Mate van contact	☐ nog geen contact ☐ informeel contact ☐ afspraak over beschikbaar stellen van lwt-plan ☐ afspraak over doorgeven namen van deelnemende leerlingen ☐ namen van deelnemende leerlingen zijn doorgegeven ☐ afspraak over doorgeven individuele leerwerkovereenkomsten ☐ individuele leerwerkovereenkomsten zijn doorgegeven ☐ anders, nl.
------------------	--

Relatie met andere partijen

Toelichting:

Geef aan met welke andere partijen, anders dan hierboven genoemd, u naar samenwerking streeft om leerwerktrajecten te realiseren.

Type partij (vmbo, vso, lob, etc.) / mate van contact	Namen	Nog geen contact	Al contact over lwt	Al (min of meer) formele afspraken
		☐	☐	☐
		☐	☐	☐
		☐	☐	☐
		☐	☐	☐

SCHOLINGSPLAN DOCENTEN

Toelichting:

Geef aan hoe u voorziet in scholing van docenten.

De school beschikt over een plan voor de scholing van docenten:	☐ ja ☐ nee ☐ anders, nl.
Het scholingsplan richt zich op:	docenten
Noem de drie belangrijkste onderwerpen waarvoor scholing / ondersteuning gewenst is:	1 2 3
Geef aan hoe u de scholing wilt invullen:	☐ via het scholingsprogramma Scholen in vmbo ☐ door er in de praktijk mee aan de slag te gaan ☐ anders, nl.:

OVERIGE INHOUDELIJKE ASPECTEN

Zijn er zaken die in het voorafgaande niet aan de orde konden komen, maar die u van belang acht voor een goede beoordeling van de aanvraag?	☐ nee ☐ ja, nl.:
---	---

OPMERKINGEN OVER DIT FORMULIER

Als u op- of aanmerkingen heeft over dit formulier, kunt u ze hier vermelden.	
--	--

BIJLAGEN

Toelichting:

U kunt bijlagen bijvoegen bij dit Beschrijvingsmodel leerwerkplan. Hieronder kunt u aangeven welke samenwerkingsovereenkomsten, modellen, brieven of andere schriftelijke documentatie u gebruikt voor de uitwerking van het leerwerktraject. Ook kan schriftelijk materiaal van toetsinstrumenten, praktijkwerkboeken et cetera worden bijgevoegd.

Categorie	Bijlage aanwezig?
Brieven/formulieren	
Brief bijeenkomst ouders/verzorgers	☐
Brief akkoordverklaring ouders/verzorgers deelname kind leerwerktraject	☐
Brief met toezegging bedrijf over beschikbaarstelling leerwerkplekken	☐
Brief met melding aan rmc	☐
Overeenkomsten	
Raamovereenkomst vmbo-roc/aoc	☐
Uitwerkingsovereenkomst vmbo - roc/aoc op sector- of branche-niveau	☐
Doorstroomafspraken leerling vmbo - roc/aoc	☐
Leerwerkovereenkomst	☐
Documenten	
Testen of toetsen	☐
Praktijkwerkboeken	☐
Overig, te weten:	
	☐
	☐
	☐

Bijlage 3 Kwalificatie format gespreksverslag

Datum	
Aanwezig tijdens het gesprek	
Namens de Vmbo projectorganisatie:	
Namens de aanvragende instantie	
Verslaglegging	

Schoolgegevens

School	
Brin	
Postadres	
Postcode	
Plaatsnaam	

Nevenvestigingen / erkende locaties waar leerwerktrajecten worden aangeboden

Nevenvestiging / locatie 1	
Adres	
Postcode	
Plaatsnaam	
Nevenvestiging / locatie 2	
Adres	
Postcode	
Plaatsnaam	
Nevenvestiging / locatie 3	
Adres	
Postcode	
Plaatsnaam	
Nevenvestiging / locatie 4	
Adres	
Postcode	
Plaatsnaam	
Nevenvestiging / locatie 5	
Adres	
Postcode	
Plaatsnaam	
Advies omvang leerwerkbudget	€
1 hv €22.689 1 hv + 1 nv €45.378 1 hv + 2 nv €68.067 1 hv + 3 nv €90.756 1 hv + 4 nv €113.445 1 hv + 5 nv €136.134	

Kwalificatieformat: aanvullingen / wijzigingen / verbeterafspraken

Afdelingen, locaties en aantal leerlingen waarvoor leerwerktrajecten worden aangevraagd	
Aanvulling / wijziging	
Verbeterafpraak / termijn	
Zelfevaluatie verbeterpunten nominatiegesprek	

Aanvulling / wijziging	
Verbeterafspraken / termijn	
Zelfevaluatie verbeterpunten samenvattend oordeel kwalificatiefase	
Aanvulling / wijziging	
Verbeterafspraken / termijn	

Beschrijvingsmodel: aanvullingen / wijzigingen / verbeterafspraken

Doelstelling	
Aanvulling / wijziging	
Verbeterafspraken / termijn	
Doelgroep	
Aanvulling / wijziging	
Verbeterafspraken / termijn	
Inhoudelijke uitwerking	
Aanvulling / wijziging	
Verbeterafspraken / termijn	
Samenwerking	
Aanvulling / wijziging	
Verbeterafspraken / termijn	
Scholingsplan	
Aanvulling / wijziging	
Verbeterafspraken / termijn	

Opmerkingen

Onderwerp	Opmerking

Samenvattend

Verbeterafspraken nominatiegesprekken	
Akkoord	
Verbeterafspraken Gereed voor:	
Niet akkoord	
Volledig leerwerkplan	
Akkoord	
Verbeterafspraken Gereed voor:	
Niet akkoord	
Samenwerkingsovereenkomst roc/aoc('s)	
Akkoord	
Verbeterafspraken	

Gereed voor:	
Niet akkoord	
Afspraken leerbedrijven	
Akkoord	
Verbeterafpraak Gereed voor:	
Niet akkoord	
Afspraken over registratie bij rmc	
Akkoord	
Verbeterafpraak Gereed voor:	
Niet akkoord	
Scholingsplan	
Akkoord	
Verbeterafpraak Gereed voor:	
Niet akkoord	

Ondertekening

Ondergetekenden gaan akkoord met de aanvullingen/wijzigingen, verbeterafspraken en opmerkingen zoals op dit formulier vermeld:

Akkoord Vmbo projectorganisatie Akkoord namens de school:

Handtekening: Handtekening:

Naam: Naam:

Advies

(Het advies wordt in later stadium – dus niet tijdens de audit – ingevuld.)

	De Vmbo projectorganisatie adviseert positief over kwalificatie.
	De Vmbo projectorganisatie adviseert negatief, maar geeft de school gelegenheid om voor 15 juni 2002 de verbeterafspraken na te komen, waarna opnieuw advies wordt uitgebracht.
	De Vmbo projectorganisatie adviseert negatief, maar geeft de school gelegenheid om in het schooljaar 2002-2003 opnieuw kwalificatie aan te vragen.